

AC Falla El Mocador / Sagunt 2019 / Vol. 4

Edita

AC Falla el Mocador

Coordinació

Hugo Morte, Rosa Benet, Albert Lluca i Pepe Máñez

Equip de redacció

Àngels Albiach, Xavi Aliaga, Àlex Andrés, Rosa Benet,
Vicent Xavier Contrí, Eva Dénia, Amàlia Garrigós, Vanessa Giner,
Voro Golfe, Pepa Gómez, Marga Landete, Verònica Lloret, Pepe Máñez,
Manuel Miralles, Hugo Morte, Josep Nadal, Tesa, Vicent Torrent i
Andreu Valor

Fotografies

Xepo W.S.

Maquetació

Yogur de Fresa

Pots veure el llibret digital [ací](https://issuu.com/elmocador)

<https://issuu.com/elmocador>

Depòsit legal

V-214-2011

Justificació de tirada

300 exemplars

El present llibret participa en la convocatòria dels premis de la Generalitat Valenciana per a la promoció de l'ús del valencià. Aquest llibret ha estat revisat per AVIVA Sagunt.

L'AC Falla el Mocador no es fa responsable de les opinions de les col·laboracions literàries.

Index

Pròleg

Cantem! Amb incontinència i sense mesura

Vicent Torrent

[p. / 8]

Cara A

Veus de dones

[p. / 14]

Veus de dones, concert solidari i igualitari

Hugo Morte i Rosa Benet

[p. / 15]

A mig gas

Verònica Pérez Lloret

[p. /19]

Música i dones

Vanessa Giner

[p. / 31]

Quin vent màgic la transporta?

Eva Dénia

[p. /37]

La música en valencià i la dona

Tesa

[p. / 43]

Veu de cuplet

Pepa Gómez

[p. / 47]

Tres dones músiques als carrers de València

Luis Fernández

[p. / 53]

Cara B

Música en valencià

[p. / 60]

Quan la cançó en valencià es va projectar

des del casalet

Xavi Aliaga

[p. / 61]

Un poble de cançons

Josep Nadal

[p. / 69]

Opinió

Andreu Valor

[p. / 79]

El territori sonor valencià

Amàlia Garrigós

[p. / 89]

No li donem l'esquena a la música

Vicent Xavier Contrí

[p. / 95]

Cara C

Collectiu Ovidi Montllor

[p. / 100]

Collectiu Ovidi Montllor: passat i futur

Manuel Miralles

[p. / 101]

Premis Carles Santos

[p. / 116]

El somni d'una nit de novembre

El dia que nasqueren els Premis Carles

Santos de la Música Valenciana

Marga Landete

[p. / 117]

Cara D

Reportatge gràfic

Xepo W.S.

[p. / 121]

Cara E **Música i normalització lingüística**
en l'educació
[p. / 144]

La música en valencià: una eina didàctica
imprescindible per a l'ensenyament en
valencià

Àngels Albiach
[p. / 145]

Concerts a la grada,
una eina per a la normalització lingüística
i per a la convivència

Pepe Máñez
[p. / 151]

Com Sona l'ESO (CSE)
Àlex Andrés
[p. / 167]

Cara F **Festival Feslloch**
Escola Valenciana
[p. / 172]

La Gira: música per a la gent del poble
Voro Golfe
[p. / 173]

M

és d'una vegada he comentat, en algun article o en alguna xarrada, l'evolució que ha tingut la cançó al País Valencià des que l'any 1962 **Raimon** publicqués el seu primer disc i es formara el grup Els **4Z** fins hui.

Al llarg d'aquests 56 anys, han anat succeint-se unes quantes generacions de grups i cantants, cadascuna de les quals ha anat extingint-se i donant pas a una altra de nova. Sempre ha sobreviscut algun nom, que ha aconseguit travessar la generació en què va aparéixer i fins i tot algunes més.

Una constant que s'ha pogut observar després de cadascuna de les extincions, ha estat el naixement d'una altra generació més potent que l'anterior.

Aquest fenomen de creixement intermitent però sostingut

ha estat considerat com una realitat difícil d'explicar per diverses raons i, en definitiva, només ha trobat una justificació: que el nostre és un poble viu i que vol viure contra totes les agressions que ha patit i encara pateix.

La darrera generació, el naixement de la qual podríem datar el 1993, any de l'aparició d'**Obrint Pas** és la que més temps està durant i la més potent amb diferència, perquè en principi perviu encara en els nostres dies. És cert que podríem marcar algun moment en què hi ha una inflexió significativa, com el naixement del **Collectiu Ovidi Montllor** l'any 2004 i que n'origina en pocs anys un creixement exponencial (en la darrera convocatòria dels premis, any 2018, es van presentar 129 treballs discogràfics); però la línia no es trenca des d'aquell 1993 i

el globus continua enfilant-se amunt amb continuïtat avui 2018, encara que molts i molts artistes nascuts dins la generació s'han extingit, com hom podria presumir.

Després de
cadascuna
de les
extincions,
ha estat el
naixement
d'una altra
generació més
potent que
l'anterior

Podria ser que la durada extraordinària -i la potència- d'aquesta última generació signifiqui que es va superant la tendència a l'holocaust de les generacions de la cançó; no dels artistes un per un, evidentment, però sí de les mogudes continuades i persistents.

Anuncia això que estem arribant a la normalitat o normalització d'aquest sector cultural que és la cançó en valencià? A parer meu, no; de cap manera. La fragilitat d'aquest sector és encara massa present. Cal suposar que quan la normalització lingüística es consolide, el camí estarà preparat perquè es vagin normalitzant els distints sectors culturals; i que els més costosos de normalitzar seran els que s'ocupen de les produccions més populars: cinema, premsa diària, cançó de consum...

Vicent Torrent als Premis Carles Santos 2018. Imatge: Xepo W.S.

La cançó en valencià té un problema de mercat que en aquest moment és difícil de resoldre. Cantar en valencià és percebut avui encara com un acte reivindicatiu, no ja pels continguts de les cançons, sinó pel simple fet de cantar en valencià. Això provoca una certa prevenció de sectors amples de població per acceptar de manera normal aquesta oferta.

Aquesta prevenció té com a resultat que un gran sector de població no s'acoste a la cançó en valencià, perquè no accepta formar part de la reivindicació lingüística. I que un altre sector que no és contrari a la reivindicació lingüística s'acoste a la cançó només marginalment per la mandra que encomana manifestar-se com a reivindicador.

En un país normal, cabrien encara molts més artistes en

la llengua pròpia dels que ara hi ha. I la població absorbiria sense problema tota l'oferta. Però ara no és eixe el cas.

Des de fa deu anys els grans festivals com **Feslloc**, **Festivern** i alguns altres van guanyant públic jove i van inaugurant un ambient més obert i lúdic. Allò que en altres èpoques passava amb els **aplecs** comarcals, dels quals pràcticament només sobreviu l'**Aplec dels Ports**, ho actualitzen avui els festivals. Està clar que és un dels camins més ràpids per caminar cap a la normalització.

Des de fa uns mesos, la irrupció dels mitjans públics de comunicació al país (**À Punt TV i Ràdio**) està obrint una gran via per on van apareixent un riu d'artistes que canten en valencià i que semblaven estar soterrats.

Els festivals, els mitjans, les institucions públiques estan canviant el panorama i fent passes llargues en la tasca de fer present aquesta barbaritat estupenda de grups i cantants que avui canten i componen i graven discos sense aturador.

Es pot dir que quan un poble es fa conscient que té problemes i dificultats per a parlar, alça més la veu, crida, canta? La realitat és que el País Valencià té una malaltia de llengua. I que recurrentment al País Valencià van naixent allaus de gent que canta en aquesta llengua malalta. Gent que canta uns anys i va caient, mentre s'alcen cada vegada més veus que ho fan i ho tornen a fer com per un instint tossut de fer-se sentir, com si en això ens anara la medicina que ha de guarir la malaltia lingüística. Jo trobe que hi ha una correspondència entre

aquestes dues realitats: les dificultats per parlar ens duen a alçar la veu cantant i cantant.

Els problemes de mercat als quals abans alludia es fan així més grans. No hi ha encara públic suficient per a atendre i escoltar tota eixa riuada de cançons i cantants. Avui encara hi ha massa gent que no vol acostar l'orella a eixa música.

Però l'instint de supervivència d'aquest poble ens empenta a seguir cantant, a seguir fent cançons i a intentar fer-se sentir. No n'hi ha una altra. *El camí és marcat i els daus ja són tirats*, com deia el mestre Dylan. No podem parar de cantar encara que el mercat siga insuficient.

A colp de cançons normalitzarem la llengua i el País. Podria ser.

Veus
de dones

La vida evolucionaria, les Falles, la música, els llibrets i, com no, els projectes culturals d'una associació, han d'estar vius i evolucionar, amb l'objectiu de motivar els seus actius humans i adaptar-se al seu públic i a la societat, construint xarxa i fent societat civil.

És el cas d'“El Mocador”, defensor de les tradicions, els costums i les lletres falleres i valencianes, amb una marca imminentment cultural, ha desenvolupat un vessant social amb les seues **Gales Solidàries** com a estendard del seu compromís amb les persones.

Els antecedents han estat totes les accions socials en l'àmbit de la igualtat, la sostenibilitat i la solidaritat, marca Mocador, des de fa molts anys. Els reconeixements han sigut encoratjadors, ha sigut

dues vegades la falla més sostenible del Camp de Morvedre i altres dues més la falla més igualitària. Malgrat açò, l'orgull màxim de la comissió és el reconeixement de les persones i la coeducació de la xicalla. Objectius únics i imaginables.

El precedent més important i punt d'inflexió fou l'any 2018 amb la **subhasta solidària** a favor de CIM Burkina, una ONG que treballava amb programes inclusius de la dona i l'escolarització d'infants al país de Burkina Faso. La seua presidència Llanos Rodríguez es mostrava molt emocionada i agraïda pels vora 1.500 € recaptats. Treballar amb esta ONG fou motivat perquè tot el projecte cultural, Falles-Setmana Cultural i Social-Llibret, girava al voltant de la literatura infantil i juvenil valenciana i el foment de la

lectura entre els infants,
i desenvolupàrem totes les
accions amb estes idees,
reforçat amb les campanyes
#Llegim, on escriptores i
escriptors de la Fundació
Bromera llegien les seues
col·laboracions en un vídeo,
que després foren virals a les
xarxes socials, i per altra
part la campanya de recollida
de joguets donats a Càritas
#CapInfantSenseJoguets.

La subhasta va comptar
amb la col·laboració
desinteressada
d'il·lustradors i
il·lustradores de prestigi
nacional i internacional,
tal com **Paco Roca, Ortifus,**
Mariscal, Marina Puche,
Rubén Fdez., Toni Cabo,
Teresa Cebiran, Toni
Colomina, Art al Quadrat i
el nostre artista infantil
Ricard Balanzà.

[p. / 17]

Durant este 2019 han sigut setmanes (diria que mesos) de dur treball, però molt illusionant, hem triat, com a eix vertebrador de l'any, **la música i les Falles en tot el territori valencià**. El nostre projecte sociocultural es recull al llibret com a vehicle de comunicació en valencià. És apassionant llegir els articles, assajos, poesies i veure els reportatges gràfics, a més cal destacar l'extraordinari treball pedagògic de la Fundació Bromera en el llibret infantil, com ja sabeu, la xicalla és la nostra feblesa.

Pensàrem que fusionar el nostre vessant cultural amb la part social del projecte era una bona combinació i hem organitzat un concert de música, com no podia ser d'una altra manera, **en una FESTA SOLIDÀRIA DE LA IGUALTAT**.

L'ONG AMIGAS SUPERVIVIENTES mereixia col·laboració i estima, perquè són valentes i lluitadores. Tots els fons recaptats han estat donats a elles.

Comptar amb la desinteressada col·laboració dels Germans Caballer i amics, i el quartet A Tota Corda i Andrés Tejedor, ha sigut un privilegi. A més, la poeta Begonya Mezquita va llegir uns poemes, i tot sota la direcció del mestre i compositor Josep M. Martínez i Giménez.

La igualtat i la solidaritat han sigut les banderes de Veus de Dones, acompanyades com no, de la música, la poesia, i la generositat. La gran festa solidària de la igualtat ha estat tot un èxit gràcies al recolzament de tots vostès. Ser solidaris ens fa més feliços.

La música és un dels mitjans d'expressió més importants que existeixen avui dia. Gaudeix de prestigi, de tota mena de circuits i moltes escenes. Es pot dir que, juntament amb la literatura, es tracta d'una de les arts que més recorregut tenen. Malgrat tot els esdeveniments que fan que el món canvie de manera irremeiable, la música sempre té la capacitat de perviure. La seua força radica, fonamentalment, en la presència que goja a la vida de les persones. Una melodia pot portar records de moments del passat, acompanyar-nos en episodis tristos, d'incomprensió però també pot acompanyar revolucions.

Fa un grapat d'anys vaig prendre una decisió totalment conscient: l'exercici consistia a incorporar música de dones a les meues escoltes. Per què? Perquè en plena constatació inconscient que

quasi no escoltava música feta per dones, sentia el deute d'equiparar la balança cultural i els esquemes que de manera subliminar i automàtica anava fent al meu cap. Volia analitzar el seu discurs, observar quins eren els seus planys, les seues queixes i, per damunt de tot, quines coses desitjaven. No és que els grups d'homes no em digueren res que no poguera interessar-me, però parlen amb una visió amb la qual sóc capaç de dir: "Ací sent que és com tocar mare". Mare, quina casualitat. I vaig començar a sentir tota mena d'artistes, des d'Olivia Ruiz, Zaz, Edith Piaf, etc.

No és que no sentira música de dones com Beyoncé, Britney, Lady Gaga, Katy Perry, Taylor Swift. Adèle, Amy Winehouse, Lana del Rey... "M'estimaràs quan no siga ja jove i bonica?" Qüestionava Lana. Vaig pensar que igual hauria de deixar de

sentir eixe “pop comercial”, de “xiques”, del qual em sentia avergonyida perquè era com un producte adreçat a les persones com jo, dones joves, adolescents, vaig pensar que igual estava complint les expectatives d’una o diverses discogràfiques grans. Paral·lelament, vaig conèixer a través de diverses amistats molts altres grups molt eclèctics tots ells. Era molt bonic pensar que hi havia tot un circuit de música que estava amagat i que el meu horitzó cultural s’ampliava: Obrint Pas, La Gossa Sorda, Vetusta Morla, La Raíz, la gent compromesa, vaja. Grups que parlaven de coses que a mi m’interessaven i que em feien sentir com una jove amb un discurs crític. I com que jo sóc molt del rotllo, aleshores sentia música del rotllo. Quina sorpresa, tots grups d’homes. Però, clar, també, si eres compromesa, has de saber qui és Paco Ibáñez,

Volia
analitzar el
seu discurs,
observar
quins eren
els seus
planyos,
les seues
queixes i,
per damunt
de tot,
quines coses
desitjaven

2006, La Xara, Obrint Pas. Imatge: Xepo W.S.

Silvio, Ismael Serrano. Quina casualitat, molt poques dones. I em vaig llançar a sentir la música dels homes compromesos trobant de tant en tant una Mercedes Sosa, afortunadament. Després vaig descobrir a Ana Tijoux i ja pensava que havia arribat al punt més alt. I després va arribar Gata Cattana, el meu descobriment poètic i *millennial*, que va traçar una plena línia d'identificació, quan malauradament, va fer el traspàs fa uns pocs anys quan encara ens havia de llegar tantes cançons i poemes.

I després, conscienciada i tot, em feia vergonya dir que volia sentir “música de dones”, ja veus quina bajanada. Després arribaria a conèixer grups de dones del panorama musical en castellà i molts missatges encoratjadors i en clau feminista de grups com Rozalén o La Otra. Amb aquesta agrupació última ens arriben

representacions i voluntats d'amors desconstruïts o amb pretensions de claus igualitàries.

Però, no m'havia adonat d'una cosa que és clau en tot aquest recorregut. Resulta que visc a la Terreta i sóc bilingüe. Per què en totes aquestes revelacions musicals successives mai m'havia preocupat pel nombre de dones que feien música en valencià? Totes les coses que he descobert en uns anys a aquesta part, mare meua. Si és que quan diem que hi ha coses que automatitzem i normalitzem, és que és una cosa tan real que és terrorífica. Jo ja havia sentit Pupilles, abans Pupilles Dilatatives, i, bé, música compromesa, havia sentit ESIR i la seua interessant proposta vocal a quatre veus d'allò més engrescadora i sorprenent per a la seua adolescència.

Després vaig descobrir Gem i Clara Andrés, una cançó valenciana, fonamentalment d'autora, amb la veu i les guitarres com a protagonistes, una cosa tranquil·la i reposada com Mireia Vives, que tan prompte et fa una quasi nana com descobreixes que havia estat en Rapsodes. En el cas de Clara Andrés, en el seu disc inclou diferents experimentacions amb sons i que tots acompanyen, però percudeixen, com si fóra la consciència la que anuncia que hi ha alguna cosa que no marxa bé. En el cas de Gem, el seu cant és urgent, es dona entre ofecs, que s'han de cantar perquè a dins cremen. La cantant adverteix que “la culpa és el principi del final”, i té moltíssima raó. I en cançons com “Sense trofeu” en el cas de Clara Andrés i “Ho tornaria a fer” mostren el seu món interior. El cas de Mireia Vives, que darrerament amb Borja Penalba ha musicat

la novel·la de Roc Casagran *L'amor fora de mapa* (2016).

En el terreny del Reggae, els exemples més destacats que trobe —de segur que me'n deixe alguna— són Candela Roots, que canta a més en anglés i francés. Estel Navarro, la vocalista de la banda és també integrant en la formació Arròs Caldós i canta sobre l'estima a la natura i la pau dels pobles del món. El seu reggae beu fonamentalment del que es feia als anys 70 i 80.

Pel que fa al hip-hop, tenim fonamentalment Tesa, cantant d'Almussafes, que ja fa quatre anys va traure el seu primer disc amb Vent de Ponent, i s'anomena *Milers d'històries compartides*. El 2016, estrena *Al-Tesa* i presenta “Rebesnéts del Tio Canya”, on reivindica els orígens i la identitat del poble valencià i la seua llengua al seu estatus de minorització.

2005. Rock A La Mar. Gossa Sorda. Imatge: Xepo W.S.

Si parem atenció al pop-rock, en el nostre panorama musical es troba Júlia, el trio alcoià que presenta amb el seu disc *Pròxima B* una proposta gens habitual amb lletres que radiografien els conflictes i unes guitarres potents.

Pel que fa al pop, més en consonància amb el folk, armada amb una bandúrria, tenim Flora, que comanda el Diluvi amb la seua veu i la seua alegria a l'escenari. El Diluvi és una formació que es va formar per fer un homenatge a Ovidi Montllor i han acabat produint dos discs més i fent un munt de col·laboracions amb La Fúmiga, per exemple. Dues de les seues cançons insígnia són la versió de "Va com va" i "I tu sols tu" on fan un homenatge a Maria Mercè Marçal i el seu poema "Divisa", on defineixen les opressions d'una dona que és "tres voltes rebel".

Seguint amb el folk, tenim per un costat el cant d'estil i les albaides, representades per Teresa Segarra i Mari Carme Girau. Allí podem trobar veus tan diverses i molt desconegudes com Marian, de la Rondalla Agredolç, per exemple. Amb el cant d'estil va començar la gran Eva Dénia, que després ha visitat altres estils com el jazz. Posteriorment va formar al costat d'altres sis dones en "Sis veus per al poeta", agrupació en la qual reten homenatge a Vicent Andrés Estellés.

No molt lluny d'aquesta música es troba la cançó popular on grups com Garraixet, amb Mari Giner, actual jurat de *Family Duo*, programa d'Àpunt Media, canta amb les seues germanes. També anomenarem Al Tall, amb Maribel Crespo, única dona, actualment fa els arranjaments i ha format part de la banda sonora de tota una època.

2009. Benifairó. Guanyadors Premis Ovidi, Clara Andrés. Imatge: Xepo W.S.

Pel que fa a formacions amb presència de dones trobem Patrícia, bateria d'Inèrcia. També moltes dones creant música en valencià, com per exemple Làuder, que ha cantat també però fonamentalment produeix i sonoritza diversos grups com Pupil·les i la formació valenciana Mafalda.

Les dones de la música en valencià no estan soles. Tenen altres companyes que en la mateixa llengua les acompanyen més al nord com Sílvia Pérez-Cruz, Gemma Humet, de tall més líric, més al pop trobem la Mariona Aupí i en un vessant líric però experimental alhora trobem la Maria Arnal, que amb el Marcel Bagès reinterpreten cants tradicionals, musiquen poemes, folk valencià i altres materials i els adapten als temps actuals. Tot amb el propòsit de seguir actualitzant els dispositius

de memòria, per tal que no es perden mai.

Totes elles tenen altres referents, fins i tot "de mar enllà", com Maria del Mar Bonet, que des dels 70 porta estudiant els cants del camp de les Illes i donant-nos exemple de com transmetre un discurs molt potent i capejar el món de la música, tan masculinitzant, com tants altres.

Amb tota aquesta enumeració, sempre en falta, tot s'ha de dir, pretenc reflectir tota la varietat musical que trobem a la música feta per dones

**Les dones de
la música en
valencià no
estan soles**

al País Valencià. Quin és el problema, aleshores? Per què el públic general no coneix totes aquestes produccions amb una qualitat excel·lent i fetes a la terreta? Què és el que falla?

És de veres que fa anys que no comptàvem amb una radiotelevisió valenciana on poder conèixer tots aquests esforços i que els mitjans digitals no arriben a totes les persones com voldríem. Però, a més a més, l'eina per donar a conèixer massivament la música per excel·lència, els festivals de música, les festes de pobles i ciutats. És una realitat que es programa poca música en valencià, però si parlem de música feta per dones, el buit creat és farcit àmpliament per homes. Tal vegada, sí que és menester crear quotes en els diferents esdeveniments que s'organitzen al llarg de l'any per tot el territori valencià.

Perquè si no s'inclou música de dones en els festivals, estàs obviant que als melòmans i melòmanes no els interessien aquests grups. A molta gent li agrada estar al dia, assabentar-se de totes les novetats culturals i musicals, donem-nos l'oportunitat que la indústria musical valenciana pugui créixer. Com m'agradaria estar pagada de la nostra música i que triomfara, no només al nostre territori, també a tot l'Estat, perquè ja ho hem vist amb altres grups que canten en valencià. Perquè si només estem comptant amb la meitat dels actius, sempre funcionarem a mig gas.

*Grup Carraixet.

Inevitablement hem de relacionar les falles amb la música. Música pels carrers, per les places i pels casals. Són les nostres festes més populars i tenen una banda sonora particular. Fins ací tot molt bé. Però si ho mirem des d'una perspectiva de gènere, les tradicions i la cultura són un aparador d'estereotips i rols assignats, que la majoria de vegades queden molt lluny de voler fomentar una societat igualitària.

En concret la música és i ha sigut un àmbit on la discriminació cap a les dones és constant. Lletres masculistes, la cosificació de la dona i la invisibilització de les dones a la música formen part del patriarcat de la nostra societat.

Un dels àmbits que conec molt bé són les bandes de música. Les meues germanes i jo, a

més de formar part del grup Carraixet i de tindre una formació al conservatori, també la teníem a la banda del nostre poble. Una trajectòria que va començar ma mare, però aquesta història vos la contaré després.

Darrere de les falleres i fallers veureu una banda de música on dones no en falten. Ja podem gaudir de clarinetistes, trompetistes, saxofonistes, timbaleres, percussionistes, etc., però fa no molts anys, per a les dones, una banda no era el seu lloc.

La nostra mare mai no va poder tocar un instrument a la banda del seu poble per ser dona. Li deien que havia d'anar a netejar i a casar-se. Per què hauria de voler ser música? Quin atreviment!

Ella tenia dos referents: el primer, les dones de les bandes americanes que tocaven en les

pel·lícules. Ella es quedava bocabadada observant-les. El segon referent, una xica que tocava el saxo en una banda d'un poble de l'Horta Nord. Ella anava amb la seua mare per veure-la tocar en els passacarrers. A ma mare, la banda del poble mai no li va consentir tocar.

Avancem un poc en el temps i anem als anys 70-80, on començaven a veure's dones en les bandes, això sí, el masclisme que ens calgué suportar fou per a moltes de nosaltres molt greu: directors misògins, companys masclistes i directius que pitjor no ho podien fer.

Malgrat que ja començaven a veure's dones, sols estava ben vist tocar "instruments de dones", flautes, clarinets i poc més. Pobreta d'aquella que decidira tocar una trompeta o un fiscorn, instruments d'homenots! Un altre dia us

contaré la quantitat de coses que arriben a dir-te per tocar la trompeta, com és el meu cas.

En aquest xicotet resum que he fet sobre les dones en la música popular, hi ha diversos aspectes a tindre en compte. Primerament no poden entendre el perquè no hi ha més dones als escenaris

La nostra
mare mai
no va poder
tocar un
instrument a
la banda del
seu poble per
ser dona

o a les formacions musicals sense conèixer la nostra història musical marcada pel patriarcat on la dona tenia prohibit tocar.

Dones com la meua mare, que somniarem a agafar un instrument i feren el possible perquè les seues filles tingueren la seua oportunitat, ens mereixen tots els nostres respectes.

Si ara veieu dones pels carrers tocant en les nostres festes, ha sigut gràcies a elles, a les feministes que els tocà viure sota un règim franquista. Elles són el nostre gran referent.

El masclisme va canviant de discurs, però no d'intenció. Ara està mal vist dir que una dona no puga tocar la bateria, per exemple, però si les xiquetes no tenen referents damunt dels escenaris i no veuen tocar una dona

la bateria, és difícil que s'imagine tocant-la.

Fent crítica al panorama més alternatiu (clavar-se amb "Los 40 Principales", uff..., no em donaria la vida...), els

Si les xiquetes
no tenen
referents
damunt dels
escenaris i no
veuen tocar una
dona la bateria,
és difícil
que s'imagine
tocant-la

festivals de música de l'entorn més progre continuen tenint un cartell discriminatori que fomenta que l'imaginari col·lectiu no veja les dones com a creadores, guitarristes, baixistes o bateries. Les entitats públiques continuen donant subvencions per a festivals on no hi ha dones o el percentatge és anecdòtic. Açò va totalment en contra de la Llei d'Igualtat. Hem de fer denúncia, malgrat que siguen els "nostres".

Quants anys més hem de suportar que solament ens criden el dia Vuit de Març per a cantar? O un 25 N? Quants anys més hem de suportar que els programadors no contracten les dones? Quants anys més hem de veure com al públic li dona exactament igual pagar una entrada per a un festival que dura tres dies i pràcticament no hi ha dones damunt de l'escenari? I una altra pregunta que em faig:

què passa amb els companys que no recolzen, que callen? Companys de professió que mai no anirien a cantar a un festival amb caràcter racista, però sí que ho fan on no hi ha cap dona de companya?

Com podeu veure, són moltes les lluites que ens queden a les dones músiques.

Volem tocar en espais segurs de violència masclista i sexista.

No programar dones i invisibilitzar-les també és violència masclista.

Vull donar les gràcies a la falla El Mocador de Sagunt per donar suport al desenvolupament de noves formes de viure les festes.

Convidem totes les falles a programar grups amb dones. La responsabilitat és de tota la societat, de nosaltres.

Sabem que la música pot arribar allà on res més ho pot fer. Té les seues pròpies senderes, que la fan viatjar veloç cap al mateix centre de les emocions. Hi ha persones extremadament sensibles, que s'aborronen i ploren en sentir certes músiques. També persones tristes que recuperen l'alegria ballant al seu compàs. Cantar o tocar un instrument, o escoltar com altres ho fan, ajuda molts a recobrar l'ànim i l'esperança.

Si hi ha una cosa per la qual compensa dedicar tant de temps i tantes energies a la música és descobrir l'impacte que té sobre els que l'escolten. Més encara que els moments d'emoció tan intensa que vivim quan la interpretem.

M'agrada creure que el cant va naixer d'una veu de dona. La veu de la mare ens acompanya des que estem en el seu

ventre. I després, quan eixim a la vida, ens assossega, ens reconforta. M'agrada pensar que el cant prové d'una cançó de bressol, d'un murmurí cantussejat per emmudir el plor del nounat i retornar-li la quietud del ventre matern.

Sí, el cant ens acompanya des del principi de la vida. Ens ajuda a suportar el dolor d'haver nascut i, més tard, està present en les nostres activitats quotidianes. Els africans portats a Amèrica com a esclaus cantaven el blues mentre treballaven en les plantacions de cotó. Els nostres llauradors entonaven cants de batre. Cantar alegries i penes, amors i desamors feia més suportable la soledat i la duresa del treball al camp.

Avui dia sembla que el cant, la música, ha deixat de ser cosa de tots. Ara hi ha uns "professionals" que fan la

música, i uns “consumidors”.
Per desgràcia la música ha
deixat de ser en gran mesura
aquella forma natural que
teníem d'expressar-nos, de
consolar-nos i de gaudir. Per
sort la màgia continua fent
acte de presència.

Vull compartir amb vosaltres
un poemeta que vaig escriure
fa un temps, on vaig voler
expressar la fascinació que
em produïa la música quan
era una xiqueta. Tot i que he
perdut la mirada innocent,
continue sense trobar les
respostes a la majoria de
preguntes.

Si hi ha
una cosa
per la qual
compensa
dedicar tant
de temps
i tantes
energies a
la música és
descobrir
l'impacte
que té sobre
els que
l'escolten

2009. Benifairó. Guanyadors Premis Ovidi, Eva Dénia. Imatge: Xepo W.S.

Què és la música? D'on ve?
Quin vent màgic la transporta?
En quin lloc ocult es perd?

Qui ha inventat la melodia?
Qui va descobrir el cant?
Qui es va adonar que podia
Les emocions despertar
En la pell més endurida?

És la música invisible?
Doncs jo la veig caminar
S'acosta marcant el ritme
Em pren el cor i se'n va
A apropiar-se d'altres vides

És la música intocable?
Doncs jo l'agafe amb els dits
L'acarone i me la guardo
Ben a dintre del meu pit
(No siga que un dia em falte)

Que la música no és aigua?
Doncs jo me la bec a glops
De bon matí una sonata
Per tonificar el cos
I harmonitzar la pensada

Que la música no parla?
Doncs jo li escolte contar
Històries d'adés i ara
Que fan que em pose a volar
Sense moure'm de ma casa

Què és la música? On va?
Què té que tant em fascina
I tant em fa somiar

Hola, sóc TESA. Pense que la música en valencià està en un bon moment, que hi ha molts grups que estan aconseguint sortir de les fronteres dels Països Catalans, la qual cosa em pareix genial, ja que la llengua ha suposat una frontera moltes vegades.

Una frontera que en aquests temps d'agitació social es fa més forta, ja que el rebuig a la nostra llengua no va en retrocés, sinó més prompte al contrari. I és d'agrair a aquells que no decauen i intenten seguir fer art en la nostra llengua i aquells que la consumeixen sense deixar-se ensarronar per un odi infundat i creat intencionadament.

Dintre de les nostres fronteres la situació també pareix positiva amb un circuit de concerts i festivals fortament arrelat

gràcies a institucions municipals i a promotores que lluiten per tirar amunt aquest sector.

Pense que l'escena està forta, que hi ha molt de nivell i que es dominen molts tipus d'estils.

Estic contenta de veure com creix també el rap en la nostra llengua, i cada vegada som més els que el practiquem. Ja és hora que es comence a valorar el rap com a estil de primera i no com a música de segona (com molts pareixen pensar que és).

La veritat és que a títol personal em sent afortunada de tenir l'oportunitat d'anar expandint la meua música. De tenir gent molt interessant que l'escolta i li agrada.

Estic acabant el nou disc que sortirà ara a principis de l'any que ve. En la meua

música pense que queda reflectida com sóc jo, per això hi ha molt d'arrel al meu disc, molt de cultura valenciana i rural. També

És d'agrair
a aquells que
no decauen
i intenten
seguir
fer art en
la nostra
llengua
i aquells
que la
consumeixen

molt de feminisme, i, com no, de festa. Perquè eixa sóc jo.

M'agraden molts estils de música: estime la rumba, el rap, el reggae, el rock o la música tradicional. I també el meu disc és prou variat quant a estils musicals, principalment rap, però també alguna rumba i una mica d'electrònica. Pense que de nou torna a reflectir el meu esperit i els meus gustos.

També he de dir que faig prou el que em pareix, no em tanque a ritmes o sons, no sé si és bo o roïn.

Veu de cuplet

M-19

100 50 0

Pepa Gómez

En els últims anys —realment pocs— convivim amb la que va començar sent una esperançadora melodia sobre “el paper de la dona en les Falles”. Ha conviscut des de l’inici amb la matraca excloent i classista de “les coses són com són perquè sempre han sigut així” i “tots som iguals i no cal diferenciar entre gèneres”, sense reparar que estos concordes tan antagònics en essència cal recompondre’ls i deixar reposar-los en forma de tango apassionat, perquè madure sense esborrar d’una plomada la injustícia històrica i aplicar mesures de visibilització i participació que facen, ja no de les dones, sinó de qualsevol minoria no representada, que tinga la veu cantant en qualsevol concert.

No obstant açò, la simfonia corejada de “la dona” ha fet que les veus cantussegan

tornades recurrents i pesades que han deixat molt prompte de formar part dels primers llocs de la llistes de vendes. S’ha esgotat el discurs femení i, després de la seua valenta i apoteòsica estrena, la qual cosa demostra que el que devem és escriure i cantar, a ple pulmó, l’himne feminista. No és una altra cosa que agafar-se unes persones amb altres dels muscles, siga com siga la seua alçada, gènere, professió, opinió, ideologia o comissió i ballar unides tarallarejant la mateixa cançó.

Però com convertir en música celestial el compàs d’essència constitucional amb expressions com “ja està bé de dones mantenidores de les falleres majors de València” —quan només hem vist quatre en els últims dos anys—, “els *machitos* també volem el nostre espai” —com si els homes no l’hagueren

ocupat tot històricament— o
“ens estem carregant l'himne
regional amb veus femenines
perquè va ser compost per
a la d'un home”. No són les
expressions més greus que
s'han sentit i senten, sobretot
descontextualitzades (es van
donar en la mateixa sessió
durant una Assemblea de
presidents —i presidentes).
Però les rescate perquè van
causar en mi un gran impacte,
un baluern al meu cap que
va trencar en mil trossos la
meua visió de la realitat.
Hi ha persones que no veuen
necessari parlar, proposar,
derrocar fronteres, compartir
partitures, fer simfonia
amb els nostres instruments
diferents, escriure noves
melodies que descriuen el
que som ací i ara. La cobla
de la nostra història està
escrita amb pentagrames
masculins. Veure blanques on
hi ha corxeres és ratllar el
disc i silenciar les bandes
sonores que podrien ser.

Hi ha
persones
que no veuen
necessari
parlar,
proposar,
derrocar
fronteres,
compartir
partitures,
fer simfonia
amb els
nostres
instruments

“L’himne regional es va escriure per a una veu masculina”. Ha retrunyit al meu cap de forma insistent, com un *dong* sec enmig de la matinada silenciosa. Em vaig interessar per esbrinar si això era en essència així, encara que la lògica aclaparadora de l’esdevenir del nostre context històric feien raonable aquesta hipòtesi i malgrat que el que més xocant em resultava era la incidència de ningú sobre “la destrucció d’un dels nostres senyals d’identitat per passar per les cordes vocals de dones”. La música, com tota tradició cultural, hauria d’unir els pobles, no establir diferències, comparacions o rangs excloents.

Vaig contactar amb el mestre Rafa Vizcaíno, molt pròxim a la meua comissió, ja que va recuperar el nostre himne de l’afonia del temps. I qui, també, en el seu ampli

currículum atresora ser el director de la primera banda composta per dones de tot Espanya des de fa deu anys, la qual, per cert, va nàixer en una falla i en el seu deixant ressona el seu nom: La Gayano Women’s Band. L’himne regional es va escriure per a l’Exposició Regional de València en 1909, no amb ànim autònom ni estatal la qual cosa va fer que part de la seua lletra enredara els uns i els altres en un debat, però això són figues d’un altre paner...

“L’himne clarament està escrit per a veu d’home, no és una qüestió de gènere, és una qüestió musical. Està escrit per a tessitura de tenor”, em va dir. “Una dona pateix per a cantar-lo i ha de modificar les octaves d’alguns fragments. Segurament en aquella època pensaven que si anava a ser un himne l’hauria de cantar un home i que una dona el convertiria en una

mica més pròxim al cuplet”, va continuar. Esta realitat, la de la composició del nostre himne és molt simptomàtic. Però l'aprofitament d'eixa circumstància com a argument al segle XXI, per inofensiu que sembla en la seua utilització, encara és més simptomàtic de la nostra immaduresa social actual.

Este contacte amb Vizcaíno i per a este article per a la falla El Mocador ha fet possible el naixement d'una

iniciativa històrica... El mestre prepara “l'adaptació de l'himne regional en to de dona”. No és una idea, és ja un projecte en marxa ja i l'objectiu, estrenar-lo el Dia de la Dona Treballadora de 2019, amb o sense el recolzament de l'Administració perquè, hem sabut, la legislació i registre de l'himne impedeix la seua modificació, encara que en els últims anys s'ha interpretat per homes i dones per fragments... Siga com siga, molt prompte vorem com la Gayano Women's Band presentarà una versió només femenina.

Per tant, gràcies Mocador. Gràcies, valentes.

Esta realitat,
la de la
composició
del nostre
himne és molt
simptomàtic

Al setembre de 2016 la Regidoria d'Igualtat i Polítiques inclusives feia públic un informe en el qual es feia palés la desigualtat existent entre homes i dones en el nomenclàtor de carrers de la ciutat. És evident que el corpus onomàstic de València és el reflex d'una societat i una història que no ha sigut justa amb la dona i que l'ha ignorat sistemàticament i per tant també el seu espai públic commemoratiu.

A València, les primeres dones que van donar nom a una via urbana van ser evidentment santes, titulars d'alguna de

les innumbrables esglésies que esguiraven la ciutat, com Santa Catalina o Santa Tecla. Encara que en realitat en aquesta toponímia no hi havia encara vocació de sublimació sinó que més aviat es tractava d'una toponímia pràctica sobre la base de referents topogràfics. És a partir de la segona meitat del segle XIX quan ja es consagren vies públiques als referents del nou règim, la gran majoria hòmens, encara que també apareixen les primeres dones: Mariana Pineda o la Reina Isabel II. I entre reines, santes i vàrgens va caminar el joc femení de l'onomàstica urbana valentina fins a l'adveniment de la II República, quan els carrers de la ciutat van començar a lluir rètols de dones més enllà del clergat i la monarquia, dones que representaven el progrés d'una societat en la qual ja començaven a ser tractades amb igualtat. Però aquest xicotet

Un 93% són
hòmens i tan
sols un 7%
són dones

pas es va veure interromput per la llarga nit del franquisme i no va començar a recuperar-se fins al retorn de la democràcia en 1980.

Actualment existeixen a València uns 1.200 carrers retolats amb noms de personatges il·lustres, dels quals un 93% són hòmens i tan sols un 7% són dones, entre les quals podem destacar la pedagoga Raquel Payá, la diputada Clara Campoamor, l'advocada Ascensió Xirivella o la impressora Jerònima Galés. Aquesta última, nouvinguda a la nostra guia de carrers gràcies a l'última remodelació del corpus toponímic. I entre les poques dones que figuren en els nostres carrers ací volem destacar tres il·lustres valencianes, exímies professionals en l'àmbit de la música, gràcies a les quals no solament s'ajuda a donar visibilitat a les dones

rellevants, sinó que es posa en valor la dona en general i la seua imprescindible contribució a la societat.

La primera d'aquestes dones és **Maria Llàcer Rodrigo (València, 1888 - Bolonya, 1962)**, una cèlebre soprano valenciana, cantant de primer nivell que va triomfar en l'òpera, tant a la Scala de Milà com als restants coliseus d'Europa i Amèrica, a més és creadora d'una escola de cant d'on van eixir d'altres il·lustres artistes, que amb ella van donar glòria i esplendor a l'art i a la seua pàtria valenciana.

Maria Llàcer va ser una de les veus líriques més prestigioses i reconegudes mundialment entre 1910 i 1939. Va estudiar al Conservatori de València i va debutar formalment en 1910. Va recórrer els grans teatres d'Espanya, Itàlia i

Amèrica, i en 1915 va tenir l'honor d'inaugurar el Teatre Olympia de la seua ciutat natal. Com a curiositat, Maria Llàcer va sorprendre amb els rols wagnerians que va interpretar magníficament, com els d'Isolda i Brunnilde, amb els quals va recórrer mig món i va acaparar grans elogis de crítica i públic. Una vegada retirada en 1939, es va dedicar a ser empresària i representant d'artistes i finalment a la docència al Conservatori de València.

En 1962, el mateix any de la seua mort, la seua ciutat li va dedicar un carrer, el situat entre la plaça d'Espartero i el carrer de Conca i que era conegut com a carrer d'Aragó. Aquell primigeni carrer d'Aragó, popular per situar-se en un dels seus baixos la famosa botiga Lanás Aragón, generava controvèrsia entre els veïns i administracions, en existir una plaça d'Aragó, just

enfront de l'antiga Estació d'Aragó, popularment l'estació Xurra (hui plaça de Saragossa). Va ser llavors, coincidint amb la mort de la soprano valenciana, quan es va decidir canviar el nom de carrer d'Aragó pel de Maria Llàcer.

Una altra de les grans músiques valencianes va ser **Maria Ros (Alacant, 1895 - Burjassot, 1970)**, destacada soprano lírica que va desenvolupar una important carrera en els escenaris d'Espanya, Europa i Sud-Amèrica, però que no obstant açò ha passat a la història com a mestra del també genial tenor italià Giacomo Lauri-Volpi.

Maria va debutar com a cantant en 1912 i en 1924 va abandonar la seua carrera artística per a convertir-se en mentora i guia musical de Giacomo Lauri-Volpi, l'excel·lent tenor romà amb el qual acabava de contraure matrimoni.

Durant els dotze anys que va durar la seua carrera, Maria Ros va debutar a València i Madrid i va conquerir els teatres de Buenos Aires i Rio de Janeiro. A Itàlia també va triomfar i va ser on va conèixer el que posteriorment seria el seu espòs, al qual des de llavors es va dedicar en cos i ànima, sent la màxima responsable del gran nivell tècnic del qual va fer gala Lauri-Volpi en els millors teatres del món.

A partir de 1964 Maria Ros, al costat de Lauri-Volpi, va fixar la residència a Burjassot, en un majestuós palau modernista que havien comprat en els anys vint i que encara continua en peu. Allí, en les nits d'estiu, Maria i el seu marit solien organitzar magnífiques tertúlies culturals, on es donaven cita grans intel·lectuals valencians, i en les quals es podia gaudir de

magnífics recitals musicals interpretats per la mateixa Maria i el tenor italià.

Maria Ros va morir en 1970 i l'Ajuntament de València li va dedicar un carrer del barri de la Torre en 1976. El mateix Lauri-Volpi va enviar una carta d'agraïment a l'alcalde, Miguel Ramón Izquierdo, pel bonic gest de dedicar un carrer a la seua dona, "exímia artista i gran dama valenciana".

I l'última d'aquesta trilogia de grans dones valencianes es tanca amb la soprano valenciana **Lucrècia Borja (Bori era el seu cognom italianitzat) (València, 1887 - Nova York, 1960)**, reina del Metropolitan Opera House de Nova York durant els anys 30. Lucrècia Bori va ser considerada una diva a Itàlia i sobretot a Amèrica, però paradoxalment a Espanya, on ningú és profeta en la

seua terra, mai va cantar en grans recitals. Encara així, la magnífica soprano sempre va portar a València en el seu cor, i mostra d'açò va ser el comportament que va tenir amb els valencians després de la *riuà* de 1957. En aquells moments Lucrècia Bori era membre del consell de direcció del Metropolitan Opera House de Nova York i va organitzar un comitè benèfic per a recaptar ajudes entre la societat novaiorquesa. Lucrècia Bori, al costat dels germans Iturbi i un elenc de músics espanyols, van celebrar una vetlada a l'abril de 1958 en favor de València i els beneficis van ser lliurats per ella mateixa en persona a l'alcalde de la ciutat, el Marquès del Túria.

A conseqüència de la riuada de 1957, el llit del riu es va desviar pel sud de la ciutat i es van construir moderns polígons d'habitatges per a acollir els veïns damnificats. Els nous

barris i carrers nascuts arran de la catàstrofe van acollir també un nou tipus de toponímia urbana, creat expressament per a glorificar el nom de les nacions, institucions, pobles i personalitats que havien ajudat els valencians en la seua particular guerra contra el fang. Així, el primer polígon d'habitatges del "Pla riuada" construït a València va ser batejat amb el nom de Verge de la Fuensanta, en honor a la patrona de Múrcia, i la resta de la llista de carrers del nou barri va ser consagrat a altres figures rellevants en l'ajuda que va rebre València, com la colònia d'espanyols a Mèxic, l'empresari hispanomexicà Santiago Galas, els prínceps de Mònaco, Grace i Rainiero, i, com no, la dedicada a Lucrècia Bori. La soprano valenciana va morir a Nova York poc després d'aquest episodi, però les seues restes mortals descansen al cementeri de la nostra ciutat per exprés desig de la mateixa artista.

Lucrecia Bori

Música
en valencià

La nova radiotelevisió pública valenciana, À Punt, recordava fa uns mesos Joan Monleon en la seua etapa més popular i coneguda, la de presentador de l'espai "El show de Joan Monleon" en la primigènia Canal 9. Un programa que va estar en antena de 1988 fins a 1992 i que mostrava el vessant *entertainment* de Monleon, un dels seus principals actius com a artista, i el treball, juntament amb alguna incursió cinematogràfica, que va fixar la seua figura en l'imaginari popular. Monleon, nascut a València el 1938, va morir l'any 2009, allunyat relativament dels focus.

Aquesta projecció no pot fer oblidar el seu paper fent de la cançó en valencià un instrument lúdic i popular, paral·lel al paper cabdal d'aquest moviment en la conscienciació política i el redreçament democràtic i

cívic del País Valencià. Això ho va fer Monleon a través d'una formació seminal, Els Pavesos, un col·lectiu que fonia el *music-hall* amb un estil costumista i surrealista, com explicava el musicòleg Josep Vicent Frechina en el seu volum *La cançó en valencià. Dels repertoris tradicionals als gèneres moderns* (Acadèmia Valenciana de la Llengua, 2011).

Recentment, Els Pavesos tornaven a ser citats després de la mort de Merxe Banyuls, la cantant del grup, que ens deixava a València el mes de febrer passat, abans de fer els 75 anys. La desaparició de l'altre gran pilar d'Els Pavesos (un col·lectiu que arribà a ser gairebé multitudinari) tancava el cercle d'una formació cabdal de la nostra música. Banyuls va ser l'encarregada d'arreglar el premi a la trajectòria que el Col·lectiu

Ovidi Montllor de músics valencians va atorgar a Els Pavesos l'any 2010. Un reconeixement merescut.

Carles Gàmez, un altre musicòleg important, testimoni d'una època i que, a més, va col·laborar en alguns dels discos d'Els Pavesos, va resumir el seu paper en el llibre *Al vent. Crònica d'una Nova Cançó* (Publicacions de la Universitat de València, 2009): "A nivell de la cançó valenciana, Els Pavesos, juntament amb Al Tall, són els dos grups que posaren en valor la música d'arrels, uns des d'un vessant més lúdic. Ho fan des d'una barreja molt interessant d'estils, de folk, de rock, de fusió. No s'ha d'oblidar que per la banda passaren molts músics, com és el cas de Remigi Palmero. Són un nom fonamental de la recuperació i la revitalització de la cançó al País Valencià".

Els Pavesos no són una operació totalment aïllada en la voluntat de portar la cançó a uns altres registres i interessos. Guillermina Mota o La Trinca s'havien fet populars a còpia de reforçar el vessant lúdic i fer costat als gustos populars. A casa nostra, aquest intent va tenir l'oportunitat i la lucidesa de fer-se des d'una comissió de la Ciutat Vella del Cap i Casal, la Falla Corretgeria-

Els Pavesos,
un col·lectiu
que fonia el
music-hall
amb un estil
costumista i
surrealista

Bany dels Pavesos. Som a principis de la dècada del 1970. Joan Monleon, actor aficionat de teatre i treballador en una orxateria —el seu primer contacte amb un públic que cal presumir heterogeni i transversal: font de saviesa—, era el president de la comissió. I l'encarregat d'impulsar Els Pavesos, una formació de folk, “per tal d’investigar

sobre les tradicions i cants valencians i especialment entre els fallers, tan acostumats a ser presumidors de valencianitat”. Aquest text, pertanyent a un butlletí de la comissió, publicat el 1972, contenia una certa càrrega de profunditat contra una determinada visió fallera que bandejava la llengua però gallejava a propòsit de la seua valencianitat.

Eren temps de provatures. En una entrevista, Monleon explicava que Els Pavesos feien folk, que “era la moda”. I ho feien cantant “en barceloní” perquè eren els referents que el grup tenia més a la mà: s’ha de recordar que quan naixen Els Pavesos Al Tall encara no havien irromput. Però la funció principal era recuperar “cançons molt populars que s’havien oblidat, per tal que els valencians deixaren de cantar ‘Asturias patria querida’, que era l’himne de totes les comunitats”. Aquella proposta, interpretada de forma agosarada, barroca i amb un punt histriònic (o extravagant), va fer fortuna als casals i pobles. Havia nascut la cançó fallera, no amb la intenció de crear repertori amb llums de neó, sinó de fer identificació i, al mateix temps, crear “un sentiment de nacionalisme valencià”, va dir Monleon l’any 1976.

Una proposta articulada des de l’humor i una posada en escena singular, vistosa, de disfresses diverses, joies impossibles, maquillatge abundós i plomes, però amb una intencionalitat política que els porta a transcendir el món faller i a actuar al Festival de la Cançó Folk al País Valencià amb el solemne Raimon en el cartell, l’any 1972. Monleon era el director d’escena indiscutible, un *showman* poderós, amb aquella mirada burlesca i aquell aspecte bonhomíós. Però la proposta no es podia entendre sense el paper de Merxe Banyuls, la *vedette* igualment extravertida, una dona que confessava que la seua virtut era “no saber fer res”, ni cantar ni ballar. Ni tan sols, deia, podia exhibir un pitram poderós. Però feia amb Monleon una parella explosiva, amb uns excessos escènics que, com destacava Frechina, mai van ser apreciats per la crítica

“tret d'honroses excepcions”.
“El públic, per contra, els adorava. Eren, certament, el grup més popular.”

En això tenia molt a veure la vocació escènica: l'any 1975, un clàssic del teatre valencià del XVII, *La infanta Tellina i el rei Matarot*, dirigits per Rafa Gallart. Camp de proves per experimentar amb el sainet, el circ i l'astracanada, elements que Els Pavesos sabien abocar en els seus espectacles. Amb un punt de provocació. Aquesta actitud teatral, tanmateix, no pot fer oblidar el repertori i la funció de recuperar el folk valencià. El seu primer disc, *A la nostra gent* (Movieplay, 1976), que contenia una inenarrable coberta d'estil *pop-art* faller, contenia temes com ara “La barraca”, “Cançó de batre”, “El tio Pep”, “Xe que agust”, “Micalet de la Seu” o “La creu del matrimoni”. La banda està en un dels punts

més alts de popularitat, fins al punt d'actuar en el Canet Rock celebrat el 1976. En aquell cartell hi havia uns tals Pau Riba, Jaume Sisa, Companyia Elèctrica Dharma, Toti Soler o els andalusos Triana.

Els Pavesos havien nascut abans de morir Franco, però en aquells anys cantar en la llengua pròpia encara era un acte de subversió: uns comentaris en un dinar, en una comissió de Gandia, provoquen la prohibició de tocar durant uns quants mesos, l'any 1976. La raó, una “posible alternación del orden público” per haver criticat l'alta magistratura. Res sorprenent en el context polític del moment. L'embolic s'aclarí quan l'incident s'atribuí a un seguidor de la formació, Emilio Grau, que acabà pagant amb divuit dies de presó menor, segons la premsa de l'època.

L'èxit, tanmateix, no es va aturar per aquests entrebancs. L'any 1977 actuen en la pel·lícula *Pavesos o Déu mos lliure de la vida quotidiana*, de Juan Santolaria. I un any després fan el seu segon àlbum, *El pardal de Sant Joan... i la Bolseria* (Movieplay, 1978), un àlbum molt festiu i el disc que conté alguns dels rescats més importants de la seua trajectòria: "La manta al coll", "Horchatera valenciana", "Ja plora el xic", "El Cabanyal" o "Ja no canta el capellà". El disc, poca broma, contenia un text introductorí de Joan Fuster. L'intel·lectual de Sueca havia anat canviant al llarg del temps la seua percepció al voltant del folk valencià, de la crítica aspra dels inicis a reconèixer el paper de redreçament cultural que complia. "Els Pavesos han sabut connectar amb una vena de tradició jocunda,

vulgar de cap a cap, que anava perdent-se entre la nostra gent, i l'han revitalitzada a un nivell inèdit", deia Fuster. Una operació per portar nova gent a les cançons que el suecà considera que només es podia intentar a través d'un "mecanisme de paròdia, histriònic".

Els Pavesos tingueren temps de provar una certa experimentació en *València-Estambul-Konstantinòpolis* (Movieplay, 1979), el seu disc més estrany, però que coincideix en el moment en què la banda ha traspassat les fronteres lingüístiques actuant amb Miguel Ríos o apareixent en el show d'Àngel Casas. Per cert: ningú no donaria crèdit ara, però un dels més grans èxits dels disc, "Paquito el xocolatero", encara no era el referent als casals i festes d'arreu del país. Si de cas, tenia cert predicament a les comarques

centrals. I poc més. No foren els únics en enregistrar la cançó, però Monleon, Banyuls i els seus, el convertiren en l'himne festiu per excel·lència que és ara.

Borumballes falleres (1981), el següent disc, és un retorn als orígens fallers, quelcom molt evident en els títols: “El faller”, “La cançó de la falla”, “Nit de falles”... Potser una part considerable de l'esquerra i el valencianisme deixaren de banda la festa davant els efectes nocius de la Batalla de València. En tot cas, el rerefons conflictiu de l'època no sembla ser la raó que posa punt i final a l'aventura: més aviat, és la projecció pública d'un enlluernador *frontman*. Un espectacle amb la *vedette* Rosita Amores, *Monlecabaret - Pavesos - Nou i mig*, de l'any 1982, és el cant del cigne del grup. Ja en solitari, l'any 1987, Monleon faria

un disc de mescles sobre el repertori d'Els Pavesos però amb un títol significatiu del seu protagonisme: *Monlemix* (Xirivella Records).

Els molts seguidors de la banda continuarien gaudint de Monleon en pel·lícules (la seua considerable filmografia comença abans de donar per tancat l'episodi Pavesos), espectacles i programes de televisió. El principal cabdal de la banda, que encara perdura, és en el teixit festiu, en la música que fan sonar les bandes i que canten els fallers o els membres de les filades en els passacarrers i en els casals. En tots els enregistraments discogràfics que s'han fet amb aquelles cançons que Els Pavesos tragueren de l'oblit. En una actitud festiva i alhora combativa, sorgida del casal d'una comissió. D'una valencianitat, no cal dir-ho, aclaparadora. Exuberant.

É

s molt probable que fins que un mitjà de comunicació com la ràdio va entrar a sa casa el valencià era la llengua principal en què cantaven i escoltaven música els nostres avantpassats. Els avis dels nostres avis s'enamoraven, es divertien, criticaven i ploraven amb cançons en la seua llengua pròpia com havien fet des de la creació del Regne de València al segle XIII. Cantaven en la llengua materna tal com feien la majoria de pobles del món.

L'articulació al segle XIX de l'estat monolingüe i centralista amb la introducció de mitjans uniformadors com l'escola, la premsa oficial o la Guàrdia Civil no havia aconseguit imposar-se en tots els pobles de l'estat malgrat els esforços i prohibicions que des del segle anterior s'havien fet. La nostra llengua havia

estat prohibida en qualsevol espai públic (teatre, escola, cançons) però mentre les classes altes es passaven a la llengua de l'estat, les classes populars van continuar fent com tota la vida i empraven el valencià per al seu dia a dia. Les diferents manifestacions del teatre popular com els sainets, de les festes com les falles, publicacions escrites periòdiques amb milers d'exemplars com el Motlle o el Tio Cuc eren en valencià com no podia ser d'una altra manera. I com no podia ser d'una altra manera també eren en valencià les cançons que es cantaven al carrer.

El poble valencià sempre hem segut un poble obert i heterogeni. Les nostres terres sempre han participat de la barreja de pobles i cultures i ho hem vist com una cosa positiva i que ens feia avançar. Musicalment no va ser diferent i vam adaptar estils

i instruments a la nostra forma de fer sense renegar del que som. Per ací es cantaven jotes, boleros, fandangos, malaguenyes, seguidilles... i s'arreglaven de forma espontània influències del nord d'Àfrica, d'Andalusia, d'Itàlia o del cor d'Europa. Tot i això la llengua amb la que s'adaptaven músiques noves quasi sempre va ser el valencià, per als nostres avantpassats allò era el més normal. Ser del món sense deixar de ser de casa.

Però com he explicat al principi de l'article els avanços tecnològics van deixar la nostra llengua descolocada per als nous temps que corrien. L'estat no podia posar un Guàrdia Civil en cada casa, ni en cada carrer per a evitar que es cantara o es fera teatre en valencià però sí que podia prohibir el seu ús en mitjans tan exclusius com la ràdio o el cinema (fins

i tot va arribar a prohibir-se que es parlara en valencià per telèfon). Així és com el prestigi del valencià va anar perdent-se ràpidament. La gent de les classes populars va canviar la banda sonora de les seues vides i abans de la Guerra Civil els èxits que sonaven per la ràdio ja eren

**Els avanços
tecnològics
van deixar
la nostra
llengua
descolocada
per als nous
temps que
corrien**

2006. València. Concert Som Una Nació. Josep Nadal i Feliu Ventura. Imatge: Xepo W.S.

les cançons amb que la majoria dels nostres avantpassats s'enamoraven, es divertien, criticaven i ploraven. I eren en castellà.

La II República va portar a les nostres terres alguns avanços pel que fa a la llengua i l'autogovern però la Guerra Civil va esclatar unes setmanes abans que s'aprovara l'Estatut d'Autonomia del País Valencià on es preveia la cooficialitat de la llengua prohibida. Com tothom sap el franquisme va significar, entre moltes altres coses, la caiguda al pou de la nostra cultura i aquells llargs anys van suposar la major repressió contra tot allò valencià que hem patit al llarg dels quasi huit segles d'història del nostre poble.

Als anys 60, però, les coses van començar a canviar. Començaven a notar-se les primeres mostres d'oposició

al franquisme, les primeres vagues, els primers pamflets i les primeres pintades que apareixien secretament quan ningú s'ho esperava. L'antifranquisme s'organitzava sobretot des de les universitats i alguns centres de treball i molts joves de classe mitjana rural descobreixen la importància de la llengua i de la cultura pròpia per a projectar un futur de democràcia i justícia social. En aquells moments naix el fenòmen de la Nova Cançó i cantants com Ovidi Montllor, Raimon, Carme Girau o Lluís Miquel triomfaven entre la joventut seguint la influència de la Cançó Francesa o d'artistes americans com Joan Baez, Bob Dylan o Víctor Jara. Van ser anys de censura i de correr davant de la policia però tambe d'Aplecs musicals i reivindicatius que posaven les cançons en valencià com a punta de llança de la lluita per les llibertats

i contra la dictadura. La nostra llengua acompanyava els canvis polítics i socials que s'estaven donant, malgrat tot tornava a ser una llengua important.

L'arribada de la democràcia va suposar la recuperació (en part) del nostre autogovern amb l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia que tornava el

valencià a l'oficialitat. Però al contrari del que es poguera pensar aquell canvi no va suposar una millora de la música cantada en la nostra llengua sinó tot el contrari. Si durant els anys 70 els partits clandestins feien servir els cantants i músics de la nova cançó com a reclam per omplir els seus mítings; als 80 la cosa va canviar. Tot i els lligams, fins i tot d'amistat, que tenien alguns dels nostres músics amb els nous alcaldes, regidors i consellers de la flamant democràcia, els concerts d'aquests van començar a desaparèixer. La nova esquerra no necessitava de reivindicacions, ni de cançons en llengües problemàtiques. Artistes com Ovidi Montllor veuen com d'un any per a l'altre el calendari d'actuacions s'enfonsa i se'ls fa pràcticament impossible matindre la professionalitat. Ara tocava eixir de festa

Aquell canvi
no va suposar
una millora
de la música
cantada en la
nostra llengua
sinó tot el
contrari

i col·locar-se (com va dir l'Alcalde de Madrid Tierno Galván) i per la tele i per la ràdio es promocionava indissimuladament un moviment totalment "escapista" com el de la Movida Madrileña que a més significava, indirectament, deixar de banda la música valenciana.

L'arribada dels mitjans autonòmics com Canal 9 o Ràdio 9 no van canviar en res aquesta dinàmica i la música en valencià estava explícitament prohibida pels dirigents polítics de la cadena. I tot i l'esforç aïllat d'alguns professionals de la cadena, es va perdre una oportunitat d'or per a restablir la dignitat de la nostra llengua i la inversió milionària que la societat valenciana va fer en estos mitjans no va tindre mai un retorn complet ja que no va aprofitar per a bastir una

L'arribada
dels mitjans
autonòmics
com Canal 9
o Ràdio 9 no
van canviar
en res aquesta
dinàmica i
la música
en valencià
estava
explícitament
prohibida

autèntica indústria cultural
valenciana on la música en
valencià fóra un dels seus
trets més distintius.

El moviment
de la música
en valencià
va creixer
comarca
a comarca
gràcies al
suport de
centenars
d'associacions
i persones

Als anys 90 i a pesar
de que l'escena musical
que quedava de la nova
cançó pràcticament havia
desapregut(o havia estat
desapareguda) comencen
a acabar l'ensenyament
obligatori les primeres
generacions que havien
estat educades a l'escola en
valencià. Això va provocar
una nova embranzida pel que
fa a la música en llengua
pròpia. Apareixen grups
com Obrint Pas dels que
molts vam aprendre tantes
coses. Es recupera l'esperit
reivindicatiu que havia
tingut la generació dels
70, amb influències de
moviments pròxims com
el Rock Català o el Rock
Radical Basc. És produeix
també una connexió amb la
música tradicional amb l'ús
de la dolçaina o la feina
de recuperació de cançons
ancestrals feta per cantants
com Pep Gimeno Botifarra o
Vicent Torrent (Al Tall).

A principis del segle XXI i malgrat el nul suport institucional el moviment de la música en valencià va creixer comarca a comarca gràcies al suport de centenars d'associacions i persones que donen la cara per la recuperació de la cultura pròpia. Al mateix temps els grups valencians comencen a tindre èxit fora de les nostres terres cantant en valencià i comença un lent procés de professionalització. En aquestos anys la música en valencià es posa al capdavant de les reivindicacions de canvi social i polític i constitueix una de les més grans oposicions a les majories absolutes del PP com ho havia estat als anys 70 contra el franquisme.

En l'actualitat la música en valencià s'ha normalitzat en moltes zones del país, almenys cada volta és més estrany que et facen la típica pregunta de

per què canteu en valencià?
S'han multiplicat els grups i el públic. Podem dir que estem se'ns dubte davant d'una escena musical valenciana que es vehicula sobretot en llengua pròpia. Una escena que va diversificant-se musicalment i també pel qe fa al perfl dels seguidors i on s'obrin debats tan interessants com la participació de les dones a dalt dels ecenaris; però on continuen oberts alguns interrogants que hem arrossegat al llarg de la història

El canvi polític es va produir el 2015 i a pesar de que es nota que les noves institucions del canvi aposten per la música en llengua pròpia continuem sense tindre una estabilitat que ens permeta assegurar la continuïtat del moviment durant tot el segle XXI. L'apertura dels canals de TV i ràdio d'Apunt Mèdia de la Corporació Valenciana

de Mitjans de Comunicació (CVMC) ha estat se'ns dubte un canvi de tendència importantíssim. La pressió popular va fer que la llei obligue a un mínim d'un 50% en música en valencià en aquesos mitjans. Per primera volta se li dóna importància i dignitat a la música en la nostra llengua als mitjans de comunicació i programes com A l'Estudi, València-Califòrnia, Territori Sonor i A Punt Directe donen compte periòdicament de les novetats i avanços del sector.

No obstant, la continuïtat de la música en valencià depén com ha segut sempre de l'obstinació i perseverança del poble valencià per a enamorar-se- criticar, divertir-se i plorar en la seua llengua. No podem deixar que torne a passar allò dels anys 80, que una volta produïts els canvis polítics les institucions marginen

la música en valencià. Tampoc podem deixar que tornen els temps de la censura i de la foscor. De nosaltres depén.

*Cantautor.

Curiosament llençar la vista enrere és un exercici tan ximple com colpidor. Ximple perquè sembla que recordem els detalls d'aquells dies passats on tot començava. Colpidor quan te n'adones que la memòria es remunta a la infantesa on tot prenia sentit en escoltar les primeres cançons d'aquelles formacions que ara són llegenda. I d'això ha plogut prou. I fa vint anys que tinc vint anys, ja!

Formar part de la música, amb més o menys transcendència, cosa purament simbòlica, segons per qui, pot ser més o menys important, però amb la satisfacció personal, el simple fet d'estar treballant per una cosa que creus, per una cosa que sents, aporta benestar, sobretot tenint en compte que l'evocació a la creativitat la compartisc, o potser hauria de dir la compartim (perquè en cap

projecte m'he després de persones que amb la seua saviesa han millorat la meua proposta), en la meua llengua d'expressió natural, en la llengua amb la qual somie. Sonen les alarmes, el País es fractura, una esquerda immensa s'obri entre la terra i l'abisme i les persones caiem en ell..., és una catàstrofe!!! Sí, sol encendre's el sensor radical de la intolerància quan algú, guitarra en mà, s'atreveix a cantar en valencià. O solia ser així! Sols tracte de posar en context temporal el que a mi m'ha tocat viure aquests anys envers la música.

Afortunadament, després d'uns anys de sequera informativa per la mancança d'un mitjà de comunicació públic, per l'agressivitat d'una corrupció a les Corts, diputacions i notables ajuntaments, després de xafar tanta merda com a societat,

la crisi, l'increment del feixisme a nivell europeu i estatal, desnonaments inadmissibles i la banca que «siempre gana»..., la música, i altres expressions culturals i sobretot populars, ha trobat alternatives per demostrar que no només la cultura és necessària i fonamental, almenys per un poble i societat com la nostra, ha tret la força per aprendre a expressar-se amb llibertat davant els conflictes que ens acompanyen des de la nostra existència, però el millor de tot és que ha après a fer-ho envoltant-se d'ètica, sensibilitats, i desig d'integració..., que són una realitat en la nombrosa multitud qualitativa en què la música feta en valencià ha assolit. També en altres llengües, però la nostra és una evidència. Pot ser per necessitat o circumstancialment, però ara és així! Deu ser que tenim a

Sí, sol
encendre's
el sensor
radical de la
intolerància
quan algú,
guitarra
en mà,
s'atreveix
a cantar en
valencià.
O solia ser
així!

2017. Alcoi. Andreu Valor Big Band. Imatge: Xepo W.S.

l'ADN un cromosoma agreujat per defensar les causes complicades.

En la professió musical, no tenim una infraestructura que genere ordre i possibilitats en aquest sector o professió (i mira que més músics que hi ha al País Valencià no existeix enlloc), no teníem cap mitjà que fera arribar les nostres propostes, encara difícils de tractar. Com a músics les condicions són precàries, llevat de festivals i de l'associacionisme voluntariós de casals i persones sensibles amb la música, no tenim la mateixa visibilitat que altres propostes, el públic continua sent minoritari..., però seguim amb pas ferm, amb convicció, il·lusionades i il·lusionats..., perquè, filtrant totes les dificultats que comporta aquesta professió atrevida, ens enamoràrem d'ella.

Però la música, considere que sobretot la música, ha aconseguit en aquests darrers anys que una de les coses més necessàries per a la vertebració d'un territori es done. Malgrat la sequera de condicions, els festivals són multitudinaris, la convivència i varietat d'un públic una realitat i encara que sociològicament no se li atribuisca, considere que és una de les coses més importants que ens han passat els darrers anys i que aporten a la societat l'anhelada «normalitat» amb la qual hauria de conviure el pensament, el respecte, la cultura i l'expressió diversa d'un territori. I la música aposta i ensenya en aquest camí, de vegades sense pensar-ho!

Grups en castellà fan versions en valencià, les orquestres als pobles també ofereixen pinzellades de la «nostra»

música, la gent s'anima
a desprendre's d'aquella
roïna educació rebuda
que malintencionadament
menysprea i prohibeix part
d'aquesta cultura tan especial
i màgica, com qualsevol altra,

però per nosaltres més, perquè
és la nostra.

Desafortunadament encara
estem a anys llum d'aconseguir
una dignitat professional
i una normalitat que viatja
de la mà entre les persones
d'aquesta meravellosa i
estranya terreta.

Poca gent
pot viure
únicament de
la música, ni
les milers
de persones
que van als
festivals
ajuden a
aconseguir-ho

Poca gent pot viure
únicament de la música, ni
les milers de persones que
van als festivals ajuden a
aconseguir-ho, evidentment
també hi ha interessos que
caldria frenar o, més prompte,
distribuir, i mentre com a
societat no ajudem a pal·liar
la incongruència amb la
qual hem de conviure quan
se'ns enfronta fent de la
diversitat un problema, i la
nostra intel·ligència no es
moralitze amb certa lògica
que no accepti enfrontaments
que resten qualitat a les
nostres vides, la roda
girarà i girarà, tornant a

començar de dècada a dècada.
Involucionant.

Així som!!!

Ara, tossudament alçats,
mirem cada alba, oblidem cada
penombra i seguim creant
cançons. Un escenari és el
nostre hàbitat, cada concert
que aconseguim trobar-nos amb
l'emoció de qui ens regala un
poc de temps, el nostre aliment
i amb la utopia o la incertesa
de quin és el rumb a seguir,
torna a sonar una cançó que
ens fa més i més lliures.

Però jo volia fer un escrit per
reclamar un macrofestival,
d'eixos amb milers de
watts, polseretes, llums,
escenaris brutals..., però de
CANTAUTORS/ES!!!, haha...

«Malos tiempos para la
lírica» deien aquells que
presagiaven la intromissió
del cruel reggaeton més
sanguinàriament masclista. La

[p. / 85]

Jo volia fer
un escrit per
reclamar un
macrofestival,
d'eixos
amb milers
de watts,
polseretes,
llums,
escenaris
brutals...,
però de
CANTAUTORS/
ES!!!, haha...

música canvia i això és genial
però sempre quedarà la que
sembla que distreu menys però
trenca murs.

Així que he vist evolucionar
en res un ventall de
possibilitats per escoltar
la creativitat que emana
d'aquesta terra. Per fi he

Vinc de la
música que
sona en la
terra d'on
m'han parit
per a vetllar
en la llarga
nit del meu
poble

vist nàixer uns guardons
(i mira que jo no sóc de
guardons...) que reivindiquen
la creativitat de la musica
valenciana, més enllà de
com s'expresse. Beneïda
normalitat. La radiotelevisió
no censura el que fem i amb
la seua defensa i immaduresa
dóna l'oportunitat d'elegir
un futur públic, perquè saben
que existim. Ajuntaments,
casals, associacions, casals
fallers..., compten en
programar música i això és tan
màgic! Saben que sense música
el món seria tristament
desolador.

Però..., i ací volia arribar,
porte des del primer acord
impregnat a fer cançons que
aporten vida. Sentir-se fill
de «la cançó» és assumir una
responsabilitat i humilitat
que pose la pròpia música en
predisposició de la llibertat
i dignitat de les persones.
He escoltat peces que abans
semblaven sols melodies i que

ara són manaments perquè les he escoltades, les he pensades i no sóc res sense elles. Ni sé, ni vull, ni puc despullar-me d'aquesta meravellosa essència de fer cançons que tracten d'emocionar les persones, sense preocupar-me el color de la seua pell, el seu estatus (res no significa per mi), el seu sexe... He passat èpoques capbaix perquè deien que si el que feia era radical, perquè els pròlegs protestaven..., i mira que la necessitat d'integració està impregnant cada història que escric. Ara m'afecta menys. He après a ser més divers en les lletres i a seguir amb el convenciment de trencar fronteres i preservar el que considere que és just amb l'autoexigència de fer crítica i autocrítica però sempre tractant de reflexionar i fer reflexionar sobre com solucionar un conflicte i que guanye la pau, mentre parle d'amor o de com es menja un pimentó torrat.

Així han passat onze anys des de l'inici en solitari i així desitge que passe la vida: sentint!

Què faig? Qui sóc? Què puc aportar? Què veig? On visc? D'on vinc?... Havia de parlar d'això en aquest article, no?

Doncs vinc de la música que sona en la terra d'on m'han parit per a vetllar en la llarga nit del meu poble. És el que sent. I he de matisar quan dic el «meu poble» perquè ho faig sense propietat, obrint fronteres, volent formar part de la diversa humanitat que l'habita, amb la solidaritat per la meua llengua i la teua, siga com siga, i al capdavant de tota injustícia per frenar tot allò que t'esborre el somriure.

I així, entre muses que em regalen harmonies i necessitats que em parlen

d'humanitat vaig recorrent
pobles, com aquell trobador
d'antany replet de somnis
que imaginem un món sense
masclisme, ni feixisme, ni
guerres, ni exilis, ple de
llibertat d'expressió, de
tolerància i respecte per la
vida i les persones i totes les
cultures i llengües existents.
Sense corrupció.

Però per a això cal justícia
i aquest estat no demostra
tindre-la! Jo no entenc de
lleis però el que està bé i
està malament sol ser prou
universal. Doncs això, a falta
de justícia, molta música i
defensa dels grans pensadors,
com Benedetti: «Cante perquè
amb el crit no en tindrem
prou»!!!

La música valenciana està
viva, millora a ritmes
d'escàndol qualitativament i
quantitativament, madurarà
com a professió i serà eterna.
Tan eterna com nosaltres dos.

*periodista. Coordina i presenta, cada dia en la ràdio d'Àpunt Mèdia,
el magazín musical Territori Sonor.

L'estat actual de la música valenciana i en valencià és excel·lent. Aquesta afirmació no la faig debades. Ho he pogut comprovar recentment en els Premis Carles Santos de la Música Valenciana, organitzats per primera vegada en la història per l'Institut Valencià de Cultura (on hi entraven tots els gèneres, estils i llengües), i els Premis Ovidi Montllor de la música en valencià, on s'han compilat 129 treballs discogràfics de repertori en la nostra llengua, incloent-hi singles i curtes durades. Ho hem vist també, recentment, en la Fira Valenciana de la Música, el Trovam, que des de fa sis anys es porta a terme al Palau de Congressos de Castelló. Una cita que reuneix tot el sector de la música, programadors, coordinadors de festivals, segells discogràfics, mitjans de comunicació, bloggers, revistes especialitzades,

regidors d'ajuntaments o tècnics de cultura i de turisme (perquè els festivals actualment també són un reclam turístic a les nostres terres).

Vivim un moment daurat. Hi ha una producció ingent de material, la qualitat és creativa i, en molts casos, extraordinària. L'exemple el tenim en la irrupció d'Els Jovens, una formació que té la virtut d'haver posat en el mapa musical en valencià una comarca com l'Alacantí. Ells en són conscients d'això perquè la gent s'estranya que vinguen de Sant Vicent del Raspeig. Un dels propòsits del disc és mostrar, precisament, que molts elements del folklore valencià procedeixen de l'Alacantí, coses que no són molt conegudes però són meravelloses. Per tant, podem afirmar que, ara per ara, el present i futur de la música valenciana comença pel sud.

Un altre factor indiscutible del moment lluminós que estem vivint pel que fa a la música és la recuperació dels espais públics. Des de cases de cultura passant per teatres i auditoris que van estar tancats amb pany i forrellat per als nostres músics durant anys massa llargs. Ara per ara, eixe gran obstacle ja no existeix. Hi ha una programació sucosa, variada i constant per tot arreu.

I un tercer element necessari és la posada en marxa d'Àpunt Mèdia, que mostra amb un criteri absolutament transversal, en tota la programació de la tele i de la ràdio, les creacions dels nostres músics i músiques.

Ara cal que consolidem totes aquestes llavors fonamentals per alimentar les diverses escenes musicals valencianes. És fascinant veure per la televisió una gala on reben

guardons el gran Carles Dénia per la seua magnífica obra "Cant espiritual d'Ausiàs March" compartint escenari amb La Raiz, Novembre Elèctric o amb la música per a infants de Dani Miquel.

Ara cal que
consolidem
totes aquestes
llavors
fonamentals
per alimentar
les diverses
escenes
musicals
valencianes

TERRITORI SONOR

2015. València. Feretes Cançonetes. Dani Miquel. Imatge: Xepo W.S.

Aquests esdeveniments que ens sorprenen han d'esdevindre actes de normalitat d'una societat normal que no taponi ni boicoteja els seus. Ans al contrari, els mostra i els promociona amb orgull.

En la ràdio d'Àpunt, des del programa Territori Sonor que emetem totes les vesprades en directe, entre les 18 i les 20 h, fem periodisme musical cultivant l'entrevista, el reportatge, l'agenda, les postals sonores i la música en directe. Estem entestats a oferir els treballs discogràfics de totes les comarques, de punta a punta, donant cabuda a totes les propostes estilístiques. Ja fa un any que estem en marxa i pels nostres micròfons han passat més de 200 músics. I els que ens queden per davant.

S'imaginen vostés que una comissió fallera plantara al mig de la plaça en compte d'un monument una pantalla gegant de televisió? Sí, una gran tele en la qual veure una falla d'especial, amb les seues crítiques, les escenes de cada espai de la base, l'enganxada del banderí

Quan era
menut, les
falles del
meu poble
contractaven
les millors
bandes de
música que
podien

del premi, el ninot indultat i la cremà. Tot des de diferents perspectives, amb entrevistes als fallers i les falleres i a eixe artista que, amb una sola falla feta al taller, ha venut les imatges del monument a un grapat d'entitats festeres: València, Borriana, Gandia, Alzira, Dénia, Sagunt, Elda...

Que barat i que avorrit, no? I perillós. Així la festa s'acabaria en un parell d'anys. Molts artistes fallers deixarien de treballar i amb ells tot un seguit d'oficis de la festa que veurien com unes falles virtuals, enllaunades en no sé quin servidor del núvol, havien rematat un sector (el dels artistes fallers) ja ferit en l'actualitat.

Aquestes ratlles poden semblar una bajanada, un acudit de ciència ficció o un relat sobre un experiment artístic per promocionar en una fira de

turisme. Però no són més que una paràbola del que ara passe a narrar.

Quan era menut, les falles del meu poble contractaven les millors bandes de música que podien. Les agrupacions artístiques passaven un mínim de dos dies amb les comissions falleres. Passacarrers, ofrenes, mascletades, premis, cremà..., la majoria acompanyaven els fallers en bona part dels actes. Després, hi havia orquestres en les verbenes al carrer de la falla, davant del casal; o nits de rock amb formacions importants o amb els grups locals, que tenien l'oportunitat de tocar davant del seu públic. I mesos abans -en la presentació- actuaven cantautors, rondalles i intèrprets lírics que, per a gustos, colors.

El País Valencià és terra de músics i sense ells no

hi ha festa. En els darrers anys, la música en directe ha deixat d'estar present en les comissions falleres. Les discomòbils o el Canal Youtube en l'escenari ho copen tot i en el pressupost dels fallers i falleres, si arriba per a una xaranga, ja podem donar les gràcies.

Els músics al
nostre país
malviuen,
tenen serioses
dificultats
per cobrar i
menjar d'allò
que fan tan bé

Imatge: Manolo Sanchis.

Els músics al nostre país
malviuen, tenen serioses
dificultats per cobrar i
menjar d'allò que fan tan bé.
Cal contractar els artistes
valencians perquè tornen
a formar part de manera
essencial de l'exercici faller.
Tenim desenes de grups de
rock, pop, rap, hip hop i folk
per animar els nostres pobles
i ciutats durant les falles.
Cada any s'editen vora cent
discos de música en valencià.
Hi ha més de 500 societats
musicals per escampar les
seues melodies arreu de
les comarques. La música és
fonamental. Sense la música
no seríem poble. La festa no
pot donar-li l'esquena. Posem
una pantalla de vídeo a la
plaça o que tornen a sonar
els clarinets, trompetes,
guitarres, bateries, dolçaines
i tabals?

Collectiu

Ovidi Montllor

*President del Collectiu Ovidi Montllor.

Corria l'any 2004, ja fa un temps de tot allò, i uns quants músics i cantants, alguns dels quals, feia ja temps, cantàvem i componíem música en la nostra llengua i els que començaven a fer-ho de bell nou en la llengua de Fuster, Estellés i Ausiàs March, la llengua comuna amb Catalunya, les Illes Balears, Catalunya Nord i l'Alguer, la llengua del poble valencià, malversada i menyspreada pels mitjans de comunicació, per molts governants de la "democràcia" i especialment per la dreta, que la volien folkloritzada i secessionista, igual que la música valenciana en valencià, que la volien i la volen restringida, residual, limitada "a las agrupaciones folclóricas" i els jocs florals, malgrat la dignitat i l'honestedat amb què durant molts anys, també durant la dictadura, gent com Carraixet, Lluís Miquel, Fèlix Estop, Ovidi Montllor, Cuixa,

Paco Muñoz, Obrint Pas, Òscar Briz, Feliu Ventura, Rafa Xambó, Joan Amèric, Al Tall i tants d'altres, intentàvem fer la nostra faena amb riscos i sacrificis i que, com deia en un discurs d'uns Premis Ovidi, "l'ofici de cantar en valencià ha estat una tasca sempre en la corda fluixa, amb equilibris inestables, amb entrebancs i caigudes on alguns es deixaven una cama, una mà, un braç, alguna torcedura, sempre amb pocs diners però amb il·lusió".

Corria l'any 2004, repetisc, quan uns quants ens reunírem i parlàrem del nostre treball i la problemàtica absència d'interés i invisibilitat social a la qual ens condemnaven els governs i els mitjans de comunicació i decidírem tractar d'invertir aquesta situació. Resolguérem fer una associació i redactàrem un manifest denunciant-ho i reivindicant

que, segons la llei d'ús del valencià, la nostra música no estava representada en cap lloc oficial, i resolguérem igualment fer actes de protesta musical a la ciutat de València.

A les primeries de 2005, cantautors i músics muntarem una cavalcada musical pels carrers i un petit escenari a les portes de la Generalitat on cantàrem i llegírem el manifest, i al mateix temps, en convocatòria secreta, cridàrem a un tancament al Palau de la Música amb el ressò i la presència d'alguns mitjans de comunicació i alguns polítics valencianistes i d'esquerres, on cantaríem i llegiríem també el manifest, per reivindicar la manca de programació en valencià al Palau de la Música i als teatres i auditoris públics i la marginació per part de les institucions, amb el resultat

Parlàrem
del nostre
treball i la
problemàtica
absència
d'interés i
invisibilitat
social a la
qual ens
condemnaven
els governs i
els mitjans de
comunicació

d'un cert èxit. Aconseguírem
allà mateix que el regidor
de l'ajuntament de València,

Miquel Domínguez, accedira
que actuàrem al Palau.

Així va nèixer el Collectiu de
Músics i Cantants en València
Ovidi Montllor i aquell any
convocàrem els primers Premis
Ovidi, que des d'aleshores
anualment convoquem i que
el 2018 hem arribat a la
XIII edició, amb la intenció
continuada de fer visible
la realitat de la dignitat,
qualitat i diversitat de
la música en valencià, amb
rècords de produccions
superats cada any.

El panorama del futur de
la música en valencià, com
demostren els Premis Ovidi
i la demanda cada vegada més
abundant, està lluny d'arribar
al sostre, les propostes són
cada any més nombroses, de
major qualitat i amb una
diversitat d'estils musicals
més rica i interessant, des
de les músiques d'arrel
fins al "metal" i la música

Hem arribat
a la XIII
edició, amb
la intenció
continuada
de fer visible
la realitat de
la dignitat,
qualitat i
diversitat de
la música en
valencià

electrònica, el qual demostra la vitalitat cultural d'un poble que no es resigna a viure en la marginalitat, sinó que camina amb fermesa cap al futur i vol fer-ho en peu d'igualtat amb qualsevol dels pobles de l'Estat espanyol i, per què no, d'arreu del món.

La voluntat dels que formem part del Collectiu Ovidi Montllor és continuar amb la tasca que ens proposàrem l'any 2004 d'incentivar la producció de música, audiovisuals i disseny en i per la música en valencià, fins que la igualtat d'oportunitats professionals, de difusió social i d'interés de les administracions i dels mitjans de comunicació, estiga a la mateixa alçada que qualsevol altra manifestació musical. Cosa que encara està lluny de fer-se realitat.

També vull dir que la tasca de falles, com la Falla

el Mocador, pel suport a la nostra cultura, és un admirable exemple de compromís amb el nostre poble i que hauria de ser l'horitzó de tot el moviment faller. I com sempre finalitze els meus discursos als Premis: Visca la música en valencià i visca el País Valencià.

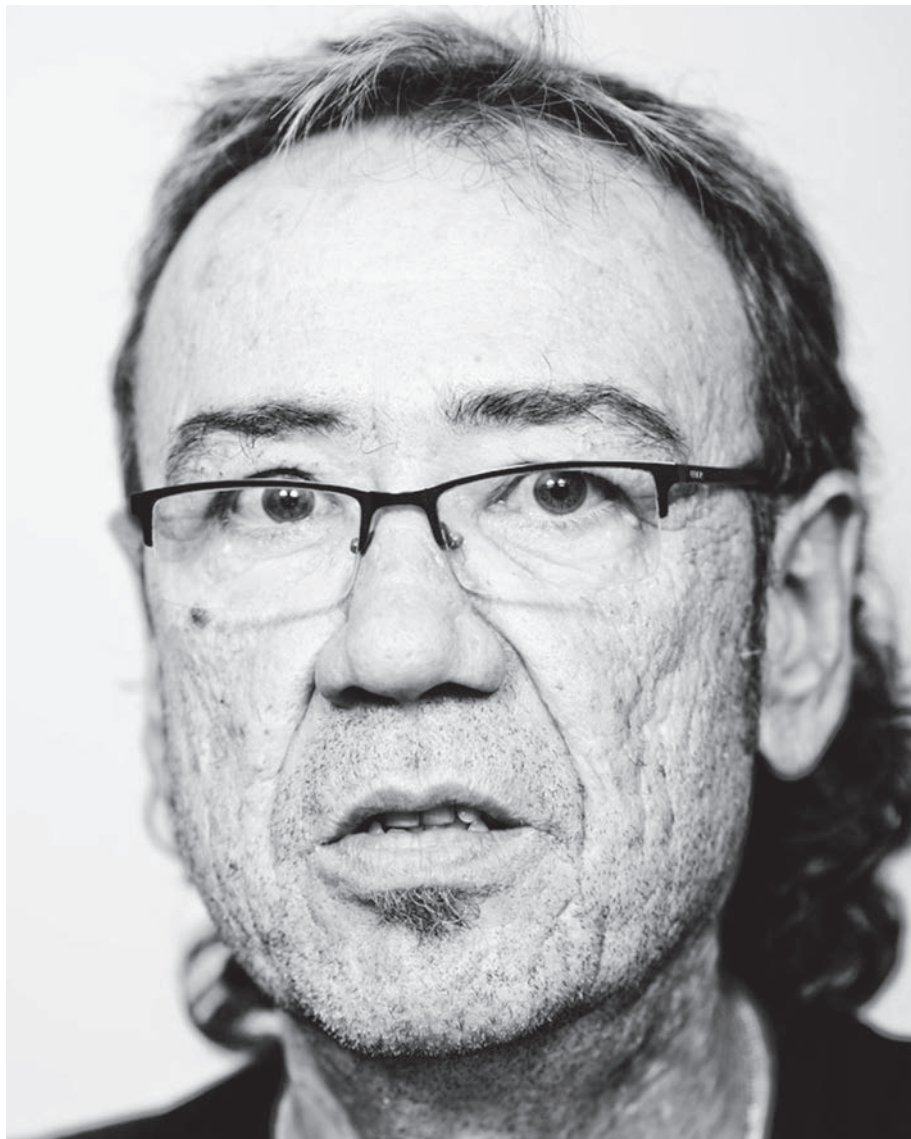
2009. Benifairó. Guanyadors Premis Ovidi, 121DB. Imatge: Xepo W.S.

2009. Benifairó. Guanyadors Premis Ovidi, Verdcel. Imatge: Xepo W.S.

2009. Benifairó. Guanyadors Premis Ovidi, Miquel Gil. Imatge: Xepo W.S.

2009. Benifairó. Guanyadors Premis Ovidi, Orxata. Imatge: Xepo W.S.

2009. Benifairó. Guanyadors Premis Ovidi, Òscar Briz. Imatge: Xepo W.S.

2009. Benifairó. Guanyadors Premis Ovidi, Pau Alabajos. Imatge: Xepo W.S.

2009. Benifairó. Guanyadors Premis Ovidi, Pep Gimeno, "El Botifarra". Imatge: Xepo W.S.

2009. Benifairó. Guanyadors Premis Ovidi, Rafa Xambo. Imatge: Xepo W.S.

2009. Benifairó. Guanyadors Premis Ovidi, Remigi Palmero. Imatge: Xepo W.S.

2009. Benifairó. Guanyadors Premis Ovidi, Sí+NO. Imatge: Xepo W.S.

Premis

Carles Santos

*Directora Adjunta de Música i Cultura Popular Valenciana
de l'Institut Valencià de Cultura.

La nit del passat 8 de novembre visquérem un xicotet somni. Baix els frescos del Teatre Principal de Castelló estàvem reunits bona part del sector musical valencià. Mirava les cares dels meus companys i companyes i veia somriures d'orella a orella, en les persones premiades però també en les nominades. I és que en els últims 20 anys ens havia mancat visibilitat, reconeixement, «carinyo» i, fins i tot respecte. I parle en primera persona del plural perquè, malgrat que ara em dedique a la gestió, encara em considere música.

I allà hi érem. Junts. Junes. Pop i tradicional. Contemporània i antiga. Cantants en valencià, castellà, anglés, francès... Amb la nova televisió pública valenciana retransmetent en directe una gala que posava al centre les creadores i

els creadors valencians i, sobretot, a Carles Santos, tan oblidat, tan menystingut.

La nit del passat 8 de novembre va ser la culminació d'un any de treball molt intens on férem naixer del no res uns Premis que tenen com a objectiu donar a conèixer, recolzar, impulsar i sobretot, estimar la música valenciana. Darrere d'aquell somni hi va haver molta gent que va posar l'ànima per a que tot isquera bé, des dels membres del dos jurats (que s'escoltarem més d'un centenar de projectes musicals), fins l'equip tècnic i artístic. Excel·lent Rafa Piquerías com a director de la gala i brillants Mireia Pérez i Vicent Colonques donant la cara, cos, veu i talent a tot el projecte.

Crítiques hem tingut, clar que sí, i bona part d'elles han estat constructives. Dividir la creació musical

2018. Castelló. Premis Carles Santos. Els Jovens. Imatge: Xepo W.S.

en categories sempre serà fruit de discussió (de fet, la categorització és un problema que ha preocupat i ocupat els estudiosos de la música durant segles) i pot ser en el futur ens plantejarem avaluar les candidatures a través d'altres mitjans que no siguin el disc o el vídeo musical. Hui en dia, però, en un moment en què queda tan per fer per a que les persones que es dediquen a la música siguin conegudes pel gran públic del nostre territori, hem optat per aquest model que considerem que és el que posa a l'abast de tothom la música creada a la Comunitat Valenciana en l'últim any.

Estem satisfets. Estem contents. Estem motivats per millorar els Premis Carles Santos de la Música Valenciana. Estem desitjant que

arribe la segona edició, i la tercera, i la quarta... La nit del passat 8 de novembre, l'alegria era evident i la sensació d'estar vivint un moment únic estava estesa. Algun dia podríem contar «Jo vaig estar en la Primer Edició del Premis Carles Santos de la Música Valenciana» i això ja no ens ho podrà llevar ningú.

Estem
motivats per
millorar
els Premis
Carles
Santos de
la Música
Valenciana

Reportatge gràfic
de Xepo W.S.

Xepo W. S. (Dénia, 1980) va créixer a la comarca de la Marina Alta i va completar els estudis de fotografia a Barcelona.

Com a fotògraf professional treballa des de fa anys per a marques internacionals on els projectes fotogràfics l'han portat per mig món (Àsia, Europa, Nord-amèrica...).

A banda de la fotografia per encàrrec, els temes que més li agrada retractar són la natura, la música i l'activisme polític. Com ens comportem, què creiem, com ens relacionem... són preguntes sobre la condició humana que es fa constantment mitjançant la fotografia.

2003. Almadrava Rock. Munlogs. Inatge: Xepo W.S.

2007. Alacant. Postiguuet. Lilit Dionis. Imatge: Xepo W.S.

2007. Tavernes. Festivern. Voltor. Imatge: Xepo W.S.

2010. València. Sepc. Homenatge a Ovidi. Imatge: Xepo W.S.

2012. Oliva. Benimaklet. Klub Ska. Imatge: Xepo W.S.

2013. Alboraiia. Xufarock. Orxata. Imatge: Xepo W.S.

2013. Benifairó. Festivern. Macondo. Imatge: Xepo W.S.

2013. València. Senior Cor Brutal. Imatge: Xepo W.S.

Sonia i el Cor Brutal ... en València, Califòrnia.

2014. Almásseira. Zoo. Imatge: Xepo W.S.

2014. València. Teatre Principal. Adéu Obrint Pas. Imatge: Xepo W.S.

2015. Pedreguer. Smoking Souls. Imatge: Xepo W.S.

2016. Castelló. Pau Alabajos. Imatge: Xepo W.S.

2018. Ontinyent. Auxili. Imatge: Xepo W.S.

L'Emperador. Imatge: Xepo W.S.

Miquel Pérez. Imatge: Xepo W.S.

Ramon Cardo. Nyora Boopers. Imatge: Xepo W.S.

Sergi Contri. Imatge: Xepo W.S.

Música i normalització
lingüística en l'educació

*Professora de Valencià: llengua i literatura a l'IES Clot del Moro de Sagunt.

La primera vegada que vaig escoltar música en valencià va ser gràcies a la professora de llengua que vaig tindre en el BUP. La gran Teresa s'atreví, entre altres coses, a introduir-nos en el fabulós món dels concerts

Per cada
institut que
he passat,
l'empremta
de la música
en valencià
ha quedat
estampada
en els meus
alumnes

en directe. Van ser aquells anys del Tirant Lo Rock que vaig descobrir grups com Sau o Sopa de Cabra. No sé si açò, junt als extraordinaris professors que vaig tindre, que van fer que tinguera clara la meua elecció de futur i que, de rebot, estimés més la meua llengua. Va ser ja, a la Facultat de Filologia, quan vaig descobrir que existien grups en la terreta que molaven igual o més que els del Principat. Així, vaig descobrir Obrint Pas. Entre classe i classe, Xavier Sarrià, cantant del grup, ens entretenia tocant melodies, amb la dolçaina, d'un encisador regust valencià. En aquells temps als concerts de grups de música en valencià érem com una vintena de bojos i boges ballant i cantant unes lletres que anguniejaven més d'un. D'eixa vintena de bojos i boges, prompte en seríem molts més. I d'eixos primers grups, a poc a poc, en coneixeríem

altres (La Gossa Sorda, Aspencat, Auxili, Atupa...) i, prompte, aquests conjunts començarien un espectacular boom revolucionari i normalitzador de la llengua. Molts d'aquests grups valencians formarien, amatentment, la banda sonora de les meues classes.

La primera vegada que vaig posar una cançó en valencià dins de classe va ser a Callosa de Segura (Baix Segura). Qui coneix aquella zona sabrà que ser professor o professora de valencià allí és de les coses més arriscades d'aquesta vida (llegiu *Camins al sud* del saguntí Sergi Durbà). No sols és que siga una zona castellanoparlant de pensament profundament castellà, és més, el rebuig i l'odi, majoritàriament, cap al valencià, és ben present. Per tant, treballar les classes de valencià per mitjà de la música era de les millors

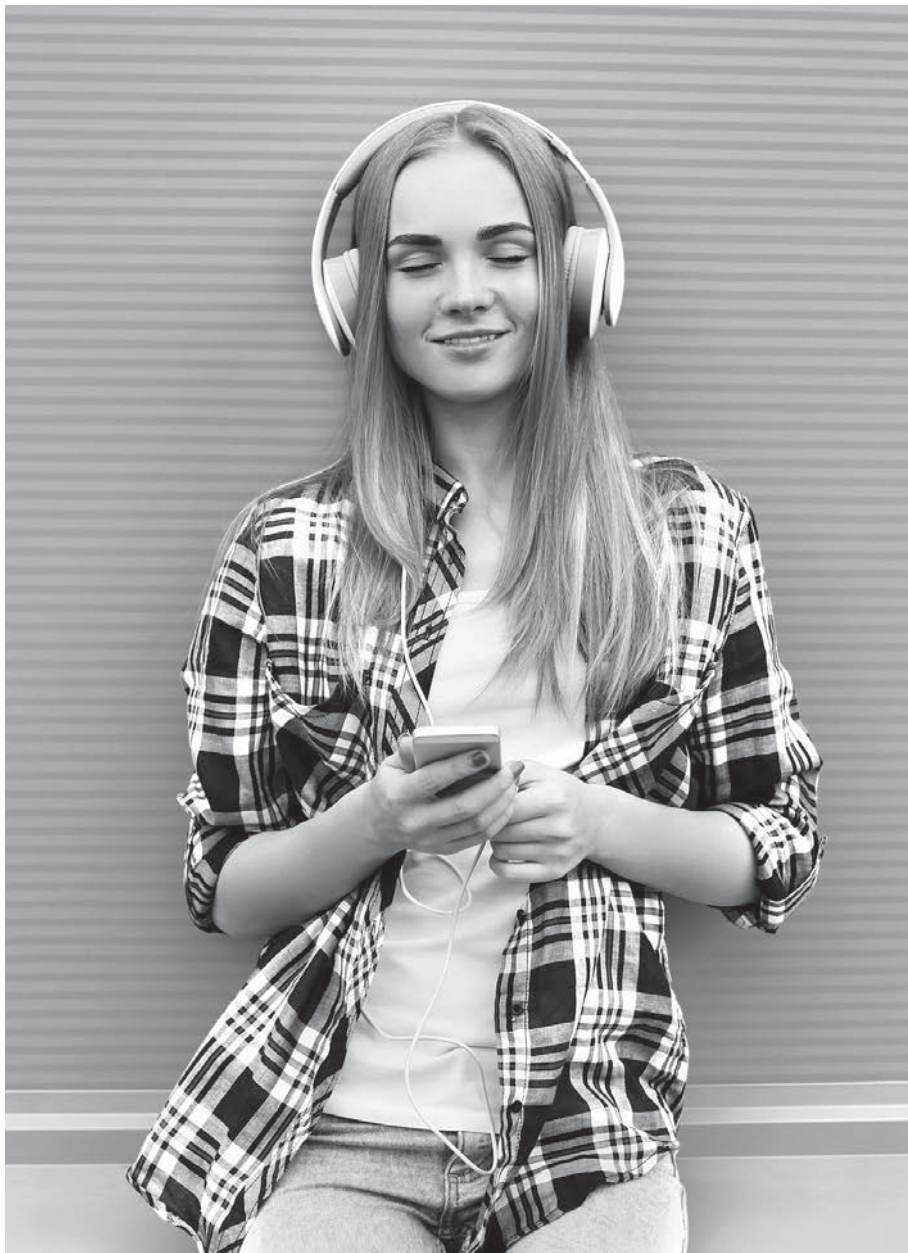
opcions que tenia. Intentar, per damunt de qualsevol teoria gramatical, que estimaren la seua llengua, una llengua que molts d'ells no sabien ni que els era pròpia. La millor opció no era imposar-la a base de normes ortogràfiques ni de textos memorístics, l'objectiu era ensenyar-la a partir d'una música i d'unes lletres que pogueren connectar amb els adolescents. El CD *Terra d'Obrint Pas* va ser número u als instituts del Baix Segura una llarga temporada. Vam fer *On tour* per les comarques valencianes i vam maldar sobre formar part *Del Sud*. I una cosa portà a l'altra, els alumnes prompte s'interessaren per més grups i conegueren mestres com Lluís Llach, l'incombustible Sau (el descobriment de a qui feia referència el *Boig per tu* donà per a tant), el Botifarra, Maria del Mar Bonet, l'Ovidi... Els més

romàntics, fins i tot, trobaren cançons en català del Sergio Dalma que no s'esperaven. No sé si d'aquells alumnes algú o alguna acabaria estimant la llengua però, com a mínim, van entendre que el valencià existia i que no era solament un reducte que es parlava al poble de la mestra.

I vaig anar fent camí. Per cada institut que he passat, l'empremta de la música en valencià ha quedat estampada en els meus alumnes. I, no ho dic jo, m'ho diuen ells cada vegada que me'ls trobe botant i cantant en cada concert. Actualment impartisc classe de llengua i de teatre al Clot del Moro de Sagunt. Continue i intente, sempre que puc, que els alumnes coneguen, investiguen, estudien i interpreten tot el que ens aporta la música dels grups del nostre territori. Que sàpiguen que el nostre país és el País de l'Oliviera, que

tenim moltes varietats de dir t'estime, t'estimo, t'estim, que hem de fer saó i conèixer tota una cultura de personatges valencians captivadors: Tombatossals, Arrancapins, Batiste Ceba, Maria Rosa i la Xata Merenguera, l'home del sac, la fera ferotge, i els enfarinats, Tirisiti i el penjat sense fetge..., que proclamen la figura d'Ovidi aclamant un dels poetes més importants de València, Estellés..., que Txarango ens ha obert les portes al debat de la immigració i que Candela Roots tanca eixe debat d'un camí esperançador.

I, així, com jo, conec molts professors que breguegen d'aquesta manera per intentar apropar a l'alumnat l'estima per la música en valencià i, de retruc, l'estima per la llengua. Des de fa uns anys portem endavant un projecte d'actuacions musicals en directe a la grada de

l'institut (Concerts a la Grada) adreçat a tot el centre. Açò encara fa més fàcil la integració dins de les aules del treball a partir dels grups del nostre territori. Hem treballat dites i lèxic gràcies al Botifarra, hem caminat pels carrers de València amb Aspencat, hem deixat de ser utòpics, idealistes i ingenus de la mà de Pau Alabajos, hem aclamat la lluita feminista cantant amb El Diluvi i hem onejat llibertats somiant amb Mireia Vives i Borja Penalba... Però allò que em resulta més sorprenent d'aquest projecte és l'entusiasme amb què els i les alumnes del centre han dipositat en ell. No sols es tracta ja de conèixer les lletres o les melodies de les cançons, va més enllà. És captivar-se per tot el que envolta la història d'eixe grup. Qui són? D'on venen? Respondrem a les seues expectatives? Cantaran alguna més? Muntarem un ball? Ens pintarem un

somriure? Amb aquest projecte hem creat, entre tots, un compromís emocional, un sentiment de respecte i estima envers tots aquells que, per mitjà de la música, normalitzen i dignifiquen la nostra llengua.

Quina sort, la meua, dedicar-me a l'educació i poder transmetre als meus alumnes aquestes lliçons de vida per mitjà de la llengua que estime. Gràcies a tots aquests grups, i a tants altres que en vindran, per haver tingut un paper clau en la normalització i l'estima de la nostra llengua. I gràcies per haver-me obert la ment i oferir-me una altra manera, més corprenedora, d'impartir les meues classes

*Professor i coordinador del Projecte Concert a la Grada de l'IES Clot del Moro de Sagunt.

**A- Introducció: El Clot
un espai de generació i
contemplació d'expressió
artística**

El Clot del Moro és un centre amb una estructura educativa que afavoreix el seu caràcter i identitat. El Clot té tots els batxillerats existents, tenint com a element distintiu en l'oferta educativa de la nostra comarca el batxillerat artístic-escènic. Aquesta modalitat permet crear com a centre una línia de treball i unes dinàmiques que fan que la producció de projectes culturals i la seua contemplació siga una pràctica habitual.

Però aquesta estructura no apareix en un no-res cultural. Al Clot ha existit des de sempre i sobretot als darrers vint anys una experiència educativa basada en el teatre. Obres produïdes i realitzades per professorat

i alumnat del centre, que han ajudat a crear aqueixa cultura de l'expressió i visionat de productes culturals, que la creació del batxillerat artístic ha reforçat, fent de la contemplació artística un hàbit que resulta natural en l'alumnat del nostre centre, educant per tant en el respecte del treball del company i en l'atenció de la producció expressiva.

En aquest context ha nascut i ha crescut el Projecte Concert a la Grada. Tenint també un alumnat sensible i atent a les innovacions i a les propostes noves.

A més del context del centre, el projecte sorgeix també d'una inquietud personal, compartida entre diferents professors i professores: el lloc que ocupa la música en valencià en la nostra autobiografia, personal i docent: *“La música és una de*

les companyies més importants en la vida de l'ésser humà atès que permet transmetre de manera immediata diverses impressions, que potser altres formes d'expressió no aconsegueixen".

Personalment partisc de l'experiència d'un xiquet educat amb la seua iaia d'Albacete (que sols parlava castellà) i que és l'únic de la família que no és valencianoparlant. És al moment de la seua vida al Clot del Moro als inicis dels 80, quan va conèixer el moviment de la Nova Cançó (amb Ovidi, Raimon, Llach, Al Tall). Aquesta experiència va ser clau: lletres potents i molta sensibilitat que ens va acompanyar en el creixement personal, i sobretot va servir per a interioritzar l'idioma que ara parle al meu fill i a la meua filla. La música va ser un element clau en el meu accés personal a la llengua.

En aquest context ha nascut i ha crescut el Projecte Concert a la Grada. Tenint també un alumnat sensible i atent a les innovacions i a les propostes noves

A més a més, d'aquesta experiència personal existeix, evidentment, un posicionament docent: creiem en una metodologia activa i vivencial, que done la possibilitat d'experimentar i traslladar al nostre centre elements culturals que donen experiències de referència als nostres alumnes. Aquestes

ens ajudaran a provocar reflexions i implicacions.

Com a docents som conscients que necessitem totes les eines possibles per a aconseguir la normalització lingüística. Observem com el valencià és una llengua que és utilitzada com a eina docent a l'aula, però l'alumne al pati

es passa majoritàriament al castellà, quan la majoria és valencianoparlant a casa. Considerem que donar a conèixer un tresor que tenim al País Valencià i que pocs alumnes coneixen, la nostra música i el nostres grups, pot ser un mecanisme per a transformar aquesta realitat i donar estímuls a l'alumnat per a utilitzar la seua llengua en ambients no reglats, normalitzant-ne l'ús.

Amb aquestes disposicions, molta energia i sobretot la convicció col·lectiva que aquest projecte ens podria aportar moltes coses positives, vam iniciar aquesta aventura..., no sense deixar de comentar que tot es va iniciar amb una mica de sort:

A l'octubre de 2015 ens van anunciar la visita de l'històric grup ASPENCAT, que venia a fer promoció d'un concert que es feia al

Port de Sagunt ("Mil Graus"). Ells, en formació reduïda, venien a parlar de la música i compartir dos-tres cançons amb nosaltres. Però gràcies a l'amabilitat de Marc, Hèctor i Kiko Tur, vam improvisar el primer concert a la grada i el concert va ser un èxit absolut!!! A partir d'aquesta primera experiència ens vam convèncer que aquesta es podria convertir en una de les activitats de referència del centre: fer concerts, amb format de concert de música en directe, amb la presència de grups i músics importants.

B- objectius: normalització lingüística com a necessitat i com a coherència amb el model educatiu. Fina de millora de la convivència i del clima emocional del centre

El dos primers anys, amb quatre i tres concerts respectivament, ens van

servir per a reflexionar i conceptualitzar sobre la pertinença i el sentit d'aquest projecte. I sobretot per a experimentar la gran acollida que tenia entre l'alumnat.

Amb l'important recolzament de la direcció del centre, i de la direcció d'estudis (que apostava pel projecte per

veure-hi una eina de cohesió del centre i de millorament del clima emocional, servint com a un element més de prevenció i millora de la convivència), vam redactar el Projecte Concert a la Grada i el presentarem a la Conselleria, dins d'una convocatòria de projectes d'innovació educativa.

Aquests són els seus objectius:

El primer objectiu del nostre projecte és **“normalitzar el valencià com a llengua de producció cultural i d’expressió artística, minoritzada en àmbits no educatius. Donar a conèixer diferents estils i grups de música en valencià”**.

L’alumnat se socialitza i creix rodejat de música. Però pocs ho fan amb la música en valencià. Ara mateix açò és una situació doblement trista perquè aquesta música està en un excel·lent moment, amb gran varietat de grups que triomfen per tot l’estat (la retirada de grups referents en els darrers anys ha fet que l’atractiu siga una mica menor, però encara és molt fort aquest potencial i el creixement no s’atura).

Al darrer any també hem millorat la situació de la divulgació de la música en valencià amb l’aparició

d’À Punt televisió i ràdio, sobretot amb programes que aposten per la difusió de la nostra música i la cultura en general. Però aquesta milloria no és suficient i no existeix un coneixement de la música valenciana normalitzat. Per tant, l’àmbit educatiu, que té com a proposta l’ensenyament

El primer objectiu del nostre projecte és **“normalitzar el valencià com a llengua de producció cultural**

en valencià, ha d'actuar i aconseguir apropar-se a aquesta normalització. I una ferramenta molt poderosa és fer música en directe i amb la presència dels grups més significatius. Aquest és el propòsit i l'objectiu principal del projecte concert a la grada.

Però a més a més tenim altres objectius:

“Generar espais i dinàmiques que provoquen la transformació de les persones i els seus entorns des de l'educació i aprenentatge socioemocional, desenvolupant competències socioemocionals, tant a nivell individual com col·lectiu”.

Al centre tenim un pla d'entrenament de les habilitats socioemocionals (PECSE), que vol treballar la convivència des de la prevenció. Una eina

important. Partint de la teoria dels climes emocionals de R. Hevia (2013), és la creació de moments i experiències de referència que cohesionen el grup i generen moments d'alegria compartida.

Un tercer objectiu que complim amb el projecte “Concert a la Grada” és donar eines d'autoconeixement actiu, crear dinàmiques de reflexió i de creixement interior, partint de textos musicats. Les cançons ens proporcionen estímuls, en ocasions molts potents amb el contingut dels textos de les cançons, sent aquests una ferramenta de reflexió sobre les seues pròpies dinàmiques com a persona que poden ser motiu de transformació personal i elaboració de noves actituds personals més enriquidores. Textos que parlaran del sentit de la vida, d'amor, d'emocions, de la necessitat

de ser positiu i creure en tu mateix, de respectar totes les diversitats; aquests són els textos que busquem i seleccionem entre els repertoris dels grups que ens visiten. També els tenim amb idees reivindicatives, que provoquen plantejaments socials i personals, cançons com a mitjà per a difondre missatges de pau, de solidaritat, per la igualtat, feministes i que defensen els drets de les persones. La música en valencià està plena de tot aquest tipus de missatges, per tant cal aprofitar-la!!!

C- Descripció: com és un concert a la grada al Clot del Moro

El nostre projecte parteix de la voluntat de fer un concert en directe en un centre educatiu i convertir aquesta experiència en un fet de normalitat. No estem parlant

de fer un taller de música o una activitat didàctica amb els músics (aquesta ja la fem amb amplitud nosaltres, a les setmanes prèvies). Volem un concert tal qual, com si estiguérem a Feslloch o a qualsevol concert d'una plaça dels nostres pobles.

El concert està integrat dins del dia a dia del centre i ocupa un espai important: en principi era l'espai del

La música en valencià està plena de tot aquest tipus de missatges, per tant cal aprofitar-la!!!

pati, moment d'oci que es converteix en moment de contemplació i participació d'un fet artístic. Ara hem incorporat els concerts a les festes educatives: "Dia contra la violència de gènere" (ens ajuntem 1.200 alumnes de la comarca de l'ensenyament públic), i el "Dia de la dona" en març. Una forma de donar-li encara més sentit!!!

Com fem un concert? En primer lloc fem una possible selecció dels grups que podrien vindre. Relacionats amb la festa educativa que correspon. I iniciem els contactes. Tasca que resulta prou difícil, ja que l'horari suposa una gran dificultat per a la participació dels grups. Sempre hem tingut respostes positives i amables per part dels grups. Si tenim oportunitat d'explicar el projecte, som ben rebuts i trobem disposició a participar.

Abans del contacte fem un treball previ: cartelleria, selecció d'àudios, selecció i muntatge de vídeos, materials de treball amb informació del grup i amb les lletres de les seues cançons, un estudi de les seues lletres. Estudi de les estructures musicals i possibilitat de fer coreografies per a acompanyar aquests grups.

Tot un treball previ que traslladem al nostre alumnat a través dels diversos departaments, aquesta dinàmica ens porta a la interiorització de l'estil musical i de l'obra del cantant/grup que ens visitarà.

Aquest treball està emmarcat en una gran estructura organitzativa, on participen gran nombre de departaments i professorat. Encapçalat pels departaments de música, valencià i educació física,

tenim també el departament d'orientació, que posa el PAT i els equips de tutors a treballar quan unes lletres resulten significatives i a comentar-les a la tutoria; i acabant per la resta de departaments de llengua, quan el concert incorpora alguna de les altres llengües que treballem al centre. No podem oblidar el departament de dibuix i les assignatures de disseny i audiovisual que s'encarreguen de tota la part de la imatge.

A poc a poc, el centre es va transformant i va interioritzant el grup i les cançons que aquest dia ens acompanyaran. La majoria de les cançons, desconegudes per a la gran part del nostre centre, es tornen en habituals!!!

Aplega el dia del concert i s'ha de muntar i preparar el lloc. Cal rebre el grup, cal

preparar un grup d'alumnes que coneguen els visitants i que sàpiguem com rebre'ls. Iniciem el concert. L'alumnat d'audiovisuals fa la seua faena: replegar tot allò que està passant per a després poder fer el seus projectes (equips de gravació, equips de fotografia i un equip d'entrevistadors, ja que cal replegar el material per a la postproducció del concert).

Tota una experiència que no deixa de ser realment estimulante i atractiva per a alumant.

Encara que el moment més intens és el mateix concert!!!

D- l'experiència dels concerts: evolució i feed-back

Aquest curs és el quart del projecte Concert a la Grada. Aspencat, Pep Gimeno Botifarra, La Fulla Kaduka i el cantant Sienna el primer

any. El cantant del Khalahari, Elemotho, Pau Alabajos i el grup Atupa, el segon.

El tercer any ens marcàrem com a objectiu equilibrar la participació des del punt de vista igualitari. El nostre centre té una marcada posició feminista. Però aquest criteri igualitari no s'havia fet

efectiu a l'hora de programar els concerts. Ens resultava difícil.

Però ja ho tenim resolt, perquè dels darrers quatre concerts, tres han sigut marcats per la presència de dones importants en la música en valencià: El Diluvi amb Flora Sempere, Mireia Vives amb Borja

Penalba i Estel i Karla de Candela Roots han ocupat el nostre escenari en els últims concerts, que han deixat aquest objectiu perfectament cobert i un gran record entre el nostre alumnat.

L'actitud de l'alumnat amb els anys ha anat creixent. Comentem entre nosaltres que ha passat igual que amb l'anterior generació d'alumnat que anomenàrem "la generació del lipdub" (aquesta va créixer rodejada d'un gran nombre de projectes amb la incorporació que hem esmentat del batxillerat artístic a l'estructura del centre).

Aquesta generació actual la podríem anomenar "la dels concerts a la grada". L'alumnat que ara està en tercer i quart d'ESO ha crescut entre els concerts, ja no aguanta asseguda a la grada, i passen a ocupar la pista central, ballen, canten, interactuen,

imitant els comportaments dels "concerts vertaders", fan "pogos" i "torretes" i canten, canten en valencià!!!

És realment emocionant poder contemplar aquesta evolució. Investiguen a les xarxes i descobreixen nous grups, ens solliciten que vinguen aquests o aquells. Parlen i opinen. No és la totalitat del centre, però sí que hi ha una part de l'alumnat en la qual el projecte ha fet el seu efecte!!!

Podem dir que el Clot ha tingut una transformació, que els objectius plantejats són ja una realitat: la música en valencià és part de la vida del nostre centre.

Només ens queda comentar que els grups que ens visiten ens traslladen la seua alegria i la seua sorpresa pel feedback rebut per part de tot el centre, "millor que

el públic del Rototom”, ens deien afectuosament Candela Roots; se sorprenia Mireia Vives de veure baixant les escales interiors del centre cantant “Casablanca” un grup d’alumnes mentre es dirigia a la grada. “No havia vist mai açò en un centre educatiu”, comentava Flora d’El Diluvi.

És així. Considerem que aquest projecte, en els dies assenyalats, ha omplit de vida i de cultura el centre. Un altre projecte que es consolida, que passa a formar part del gran puzzle cultural que forma el Clot del Moro. Volem donar experiències de referència, marcar-nos objectius de transformació educativa. Obrir les portes dels centres a produccions culturals. Tot açò amb seny, amb la mesura adequada i ajustant i relacionant totes aquestes experiències al currículum docent!! Aquesta és una descripció del nostre

Projecte. Només ens queda comentar a tots i totes que teniu l’amabilitat de llegir aquestes lletres que vingueu a participar amb nosaltres al proper concert. Esteu tots i totes convidades!!!

*Professor de música a l'IES Clot del Moro. Membre de la directiva-CSE.

Per si alguna persona no ens coneix: COM SONA L'ESO —CSE— és un projecte educatiu musical creat per professors i professores d'instituts públics valencians que, a hores d'ara, ajunta anualment 1.500 alumnes (exclusivament de centres públics) per tal de realitzar un gran concert en directe. L'alumnat assaja, de gener a maig, el material musical i coreogràfic als seus instituts respectius (hi solen participar entre seixanta i setanta instituts) i després s'ajunten tots els instituts participants en els tres dies de Trobada on s'acoblen les diferents peces que conclouran en la representació en directe davant un públic que sol acostar-se a les sis mil o vuit mil persones.

Una de les característiques del projecte és la seua itinerància i per això cada

any portem el CSE a una població distinta a fer un concert sempre diferent. Enguany celebrarem el 20^é aniversari estrenant l'obra "Seients buits" a Castalla. Però en aquests vint anys hem conegut i gaudit d'Ontinyent, Vandellòs, Torrent, Gadesa, Aielo, Palma de Mallorca, Benicàssim, Barcelona, Carcaixent, Dénia, l'Ametlla, Morella...

El projecte CSE ha treballat des de sempre la música en valencià. És un dels eixos fonamentals de la nostra tasca. Fonamental, bàsic, estructural..., podríem dir millor: natural. És la nostra llengua i és, per tant, la llengua que emprem en els nostres projectes musicals. És veritat que, per la situació especial d'invisibilitat de la música en la nostra llengua, ens trobem que bona part del nostre alumnat s'acosta per primera vegada

a la música en valencià amb el CSE, independentment de la llengua d'aquests alumnes. De fet, bona part de l'alumnat valencianoparlant està acostumat a cantar en qualsevol llengua excepte en la seua.

Al llarg de molts anys, la base del treball del CSE va ser convidar un grup i cantar les seues cançons fent segones veus, polifonies, etc. El concert s'estructurava al voltant d'aquest grup convidat i durant mesos cada centre treballava les cançons triades. Una vegada a la Trobada, s'assajava amb aquest grup. Pel CSE han passat molts grups i d'estils molt diferents per tal que els i les nostres alumnes conegueren la riquesa de la música en valencià. Obrint Pas, Soul Atac, Pep Gimeno Botifarra, Feliu Ventura són alguns dels grups i cantants amb els quals hem fet concerts.

A banda dels concerts conjunts amb grups, en cada trobada convidem un grup important perquè ens acompanye a les nits de la Trobada: Tres Fan Ball, Zoo, Auxili, Smoking Souls... En aquests casos,

CSE És un
projecte
educatiu
musical
creat per
professors i
professores
d'instituts
públics
valencians

l'alumnat assisteix com a públic i gaudeix de grups importants de l'escena musical actual.

a Castalla on podreu gaudir d'una estrena absoluta interpretada per 1.500 persones. Allí ens veurem!

Des de fa uns pocs anys, CSE crea i produeix els seus propis espectacles musicals i estrena cada any una proposta única. Aquesta, òbviament en la nostra llengua, pot abraçar qualsevol estil: el musical en "CSE el musical" estrenada a Sant Carles de la Ràpita, el ballet "Mariola i el foc" a Cocentaina, el musical "Qualsevol nit pot sortir el sol" a Torroella, la peça programàtica "Yesterday?" a Xàbia, l'òpera "MISLM" a València, l'obra teatral-musical "Frankenstein a la platja" a Altea o el còmic-musical "Max Planck vs Medusa" a Amposta.

Si voleu conèixer més d'aquest projecte us convidem a la representació de "Seients buits" el proper 10 de maig

Festival Feslloch
Escola Valenciana

*coordinador de La Gira d'Escola Valenciana.

Els orígens, el treball, els fruits

L'any 2006 l'entitat
cívica Escola
Valenciana, Federació
d'Associacions per la Llengua
Escola Valenciana va posar
en marxa un nou projecte: La
Gira, el Festival Itinerant de
Música en València.

Uns mesos abans, en març
de 2005, s'havia produït el
tancament protagonitzat per
músics i cantants al Palau
de la Música de València,
per denunciar la situació
de marginament que patia
la música "en valencià" per
part de les institucions
valencianes. Un any després,
el 14 de juny de 2006,
el Collectiu de Músics
i Cantants en València
lliurava els primers
Premis Ovidi a la música en
valencià en un acte celebrat
a l'emblemàtic Teatre Micalet
de València.

Aquell 2006, la majoria de
les cadenes radiofòniques
emetien, un dia sí i un
altre també, les cançons
dels artistes d'èxit del
moment: El Canto del Loco,
Shakira, Pereza, Amaral, Fito
& Fitipaldis... La nostra
extinta Ràdio 9, tan procliu
a imitar les cadenes d'àmbit
estatal, seguia els mateixos
paràmetres musicals, en
general, i parava molt poca
atenció a la música que es
feia al nostre territori, i no
perquè el panorama musical
valencià fóra un desert,
tot s'ha de dir. En aquells
temps, per exemple, la mítica
formació Al Tall publicava
Envit a vares (Picap, 2006);
el xativenc Feliu Ventura
feia un pas endavant en
la seua trajectòria amb
Alfabet de futur (Propaganda
Pel Fet!, 2006); Pep Gimeno
Botifarra iniciava el seu
camí discogràfic amb *Si
em pose a cantar cançons*
(Cambra Records, 2006); Obrint

Pas girava amunt i avall després de la publicació d'*En moviment* (Propaganda Pel Fet!, 2005), un disc clau en la seua progressió com a grup; i La Gossa Sorda, amb *Garrotades* (Autoedició, 2006), feia presagiar l'esclat que arribaria dos anys després amb la publicació de *Saó* (Autoedició).

Aquell 2006 va ser l'any de la mediàtica visita del papa Benet XVI a València i, malauradament, l'any del fatídic accident de metro produït en el trajecte de la línia 1 de Metro València. La tragèdia dels 43 morts es va tractar d'ocultar des del poder, com si tirant mà del silenci i la censura informativa i política es poguera vèncer l'horror. Casualment, aquell any Sant Gatxo, el desaparegut grup de la Vila Joiosa, va publicar *Si tanque els ulls* (Autoedició, 2006), disc en què trobem la

cançó "Mentides", on apareixen els següents versos: "... hi ha qui no vol alçar el cap / per no afrontar la realitat...".

Escola Valenciana es va negar a acceptar la realitat de la

Escola
Valenciana
es va negar a
acceptar la
realitat de la
marginació
oficial a què
estava sotmesa
la música "en
valencià"

marginació oficial a què estava sotmesa la música “en valencià” (potser no toca ara parlar d’aquesta innecessària i estigmatitzant etiqueta) i va posar en marxa, aquell any 2006, un projecte musical, l’objectiu del qual era molt clar: programar concerts dels músics i cantants que empraren el valencià en les seues creacions musicals amb el propòsit de donar-los major visibilitat social mitjançant la promoció pública del seu treball i la seua obra discogràfica. El projecte anava lligat a les Trobades d’Escoles en valencià, les primaverals celebracions multitudinàries que, arreu de les diferents comarques, posaven i posen de relleu la voluntat i l’aspiració d’una gran part de la població a normalitzar el valencià en qualsevol àmbit social.

Eren temps de majories absolutes monolingües,

d’urbanització salvatge del nostre territori, d’una aposta decidida per la proliferació de contenidors culturals orfes de contingut, del culte a la banalitat i la mediocritat, de la esquizofrènia col·lectiva de formar part de la cursa perversa de voler enriquir-se a qualsevol preu, sense escrúpols ni miraments. En aquell context, políticament i culturalment hostil, Escola Valenciana pretenia, amb La Gira, que l’alumnat de secundària i de l’ensenyament no obligatori (i el públic en general) tinguera l’opció de conèixer el treball de grups sistemàticament bandejats de la programació cultural oficial. Mai no es va concebre La Gira com un projecte amb finalitat lucrativa, ni tampoc com un circuit pensat amb la finalitat d’entronitzar un estil concret de música. Tampoc, ni de llarg, com un esdeveniment adreçat

únicament al sector més militant i polititzat del jovent valencià. La Gira va nàixer, si més no, com un projecte eclèctic, en constant transformació, parit des del cor, el cap i les vísceres, com tots els que germinen al si de l'entitat cívica.

El treball fet per les entitats que conformen Escola Valenciana ha permès que, a hores d'ara, La Gira haja aterrat en desenes de localitats de les nostres comarques per posar a l'abast de la ciutadania la música i la lletra de nombroses propostes musicals: folk, cançó d'autor, rock, ska, rap, reggae, electrònica... I, així, amb esforç i perseverança, La Gira ja porta a l'esquena tretze edicions i més de 190.000 assistents en els prop de 250 concerts celebrats, en els quals han participat més de 200 grups. L'exemple més recent el tenim en l'edició

de 2018: més de vint pobles van acollir concerts de La Gira, amb la participació de vora 40 grups de diferents estils musicals.

Cal reconèixer que si bé, fins ara, Escola Valenciana només comptava amb la col·laboració d'alguns ajuntaments i la complicitat de les universitats públiques valencianes, en els últims anys l'entitat cívica ha vist com el nostre projecte musical començava a rebre el suport econòmic, moral i social de les administracions valencianes, en concret de la Conselleria de Cultura, Educació, Investigació i Esport i de la Diputació de València. És trist, però, que hàgem de destacar aquest fet, perquè l'accés a subvencions públiques hauria de formar part de la normalitat democràtica del nostre país des de fa molts anys. Malauradament, aquestes subvencions arribaven a moltes

entitats però mai a Escola valenciana o, si ho feien, era en forma de molles d'un pa que es repartien entitats que no es caracteritzaven per disposar d'un projecte creïble, multidisciplinar i integrador pel que fa a la promoció de la llengua i la cultura del poble valencià.

El 'Disc de la música en valencià'

A les darreries de cada any, Escola Valenciana comença a pair l'edició d'un nou disc, Disc de la música en valencià, un treball recopilatori que pretén recollir una bona mostra dels grups que han publicat nou material discogràfic en els mesos anteriors a la publicació del "Disc de la Gira". El disc, a més, inclou les propostes musicals premiades pel COM (Collectiu Ovidi Montllor) en l'última edició dels seus tradicionals i prestigiosos premis.

Els músics i cantants seleccionats cedeixen gratuïtament les seues cançons a Escola Valenciana amb el propòsit de fer realitat la publicació d'un disc que no es posa a la venda, sinó que es distribueix gratuïtament en actes diversos organitzats per Escola Valenciana i/o en companyia de productes comercialitzats per Escola Valenciana (samarretes, xapes, publicacions...).

El disc compta amb el suport de les cinc universitats valencianes: Universitat de València, Universitat Politècnica de València, Universitat Jaume I (Castelló), Universitat d'Alacant i Universitat Miguel Hernández (Elx).

**El Feslloch: concert
de cloenda de La Gira**

La Gira conclou la primera quinzena de juliol amb el

Feslloch, un festival de tres dies de duració que es celebra a Benlloc (la Plana Alta), i que està organitzat per l'Associació Feslloch, de la qual formen part Escola Valenciana i l'Ajuntament de Benlloc. En general, el cartell està integrat, majoritàriament, per grups del territori valencià i els concerts (al voltant de trenta) tenen lloc a l'auditori i al camp de futbol municipals.

Feslloch, un festival de tres dies de duració que es celebra a Benlloc

Pau Alabajos. Imatge: Xepo W.S.

El Feslloch és un miracle musical i organitzatiu fet a un poble de poc més d'un miler d'habitants i que, a més, destaca per ser un festival sense finalitat lucrativa i per haver esdevingut un punt de trobada per als centenars de joves que arriben d'arreu de les comarques valencianes i que, a banda de la música, tenen l'ocasió de gaudir de la zona d'acampada i d'un seguit d'activitats divulgatives i lúdiques, com ara campionats esportius (pilota valenciana, bàsquet, petanca...), trivial valencià, karaoke, presentacions de documentals, xarrades de diferents temes d'actualitat, etc.

Cada any, l'organització del Feslloch renova els seus objectius primigenis: enllestir una bona programació, oferir uns bons serveis i unes bones infraestructures, poder pagar dignament el treball dels

Tampoc podem tancar els ulls davant la dificultat afegida que troben les dones a l'hora d'obtenir una major visibilitat i un just i necessari protagonisme en l'escena musical

diferents agents implicats (grups musicals, productores, personal tècnic divers, seguretat, serveis sanitaris...) i —imprescindible!— no tindre pèrdues per poder garantir la continuïtat de l'esdeveniment l'any següent.

El futur naix del present

No ens cansem de repetir que la vitalitat actual de l'escena musical "en valencià" no pot ocultar ni obviar els nombrosos problemes que artistes, productores i públic —entre d'altres agents— han posat damunt la taula tantes i tantes vegades. No podem negar l'existència d'un fràgil mercat musical ni la precarietat laboral que pateix el col·lectiu dels músics. Tampoc podem tancar els ulls davant la dificultat afegida que troben les dones a l'hora d'obtenir una major visibilitat i un just i necessari protagonisme en l'escena musical. Igualment,

tampoc cal obviar que, si bé l'eclosió de concerts que s'ha donat en els últims anys és un signe positiu, alhora s'ha creat la sensació de saturació en el mercat i un cert cansament entre el públic assistent. Queda molt de treball a fer, en som ben conscients. Escola Valenciana només pot reiterar la nostra pretensió de romandre al costat de les persones i de les entitats que vulguen promoure el treball dels nostres artistes. Amb humilitat, treball i persistència, i sempre amb voluntat de continuar aprenent.

Kathy Soto

INDUMENTÀRIA VALENCIANA

C/ Alicante, 7-46 / T. 962 673 835 / Puerto Sagunto